

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ משפטים ♦

מאמדים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | סימן מן השמים לדעת
אם פעל נחת רוח לפניו
מילתא חדת'א - מילתא דפריא

יב | סעדיני ואוושעה
נצוין אורה חסיד לפשת השבע
ספיר ויהלום

א | בפרשת משפטים
יש תיקון לכל הנידחים
אוצר פניני החסידות

העלונים: פניני אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

תולדות אדם | היהודי הקדוש זיע"א השיג בכל ראש השנה השנה החדשה
 לעבודת הבורא
שפת אמת | הנצר הרע גונב מהאדם את הפלים הקרים שנתן לו השי"ת
 לשמור
שארית מנחם | אם במחלתו, 'מפצא הגב' - קשחותים לעמק מוצאים את
 הגב הרוחני
אמרי אלימלך | כל עוד לא תקן האדם מדותיו מרמה עצמו שפונתו לשם
 שמים
מאור ושמש | קודם הלמוד יפשפש היטב במעשיו ויהרהר בתשובה
זכר צדיק | הליכה לצדיקי הדור תקון לחטא הידוע
באר משה | על ידי התפלות מתמתקין הדינים לרחמים
נעם מגדים | דברי תוכחה ומוסר על מחשבות זרות ובטלות בעת הנחת
 תפלין
אוהב חסד | בזכות שלא ידברו בעת התפלה - יתברך לחמם ויסיר מחלה
 מקרבם
ילקוט הלוי | פעמים שעבד שהיה חולה צריך להשלים את זמן החולי ... ז
בפני אביב | מצות רציעה לכבוד שמים ז
ויאמר שאול | לעסוק בתורה ובמצוות שהם צרכי השכינה ז
באר מנחם | שמירת האדם מיצרו הרע על ידי אכילה בקדושה ז
באר שמואל | דבורים בטלים מביאים לידי עון ופשע ח
מרגניתא דבי רבנן | שמירת הצדיקים מאכילת אסור ח
מקרא מפרש | עזיבת השנאה על ידי מצות הפריקה ח
בית אהרן | השומר שבת כהלכתו אינו נצרך למכור נכסיו ח
שבט יהודה | אין להפסיד תפלה בצבור לצורך פת שחרית ח
אריך צבי | המשכת ישועה וחרות מעולם הבא שכל שבת ח
יהודה יעלה | השפעת כל סעודת שבת על שני ימים ט
ישועות יעקב | עקר שמירת השבת בהסחת הדעת ממחשבות חלין ט
מעשי צדיקים י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

שארית ישראל | בפרשת משפטים יש תקון לכל הנדחים א
פרי צדיק | רמזי תקוני הנפשות בזהר בפרשתו | תוכחת היהודי הקדוש זיע"א
 על הזריות הנדרשות לתשובה בדרךנו א
דבר חיים | 'שבת מברכין אדר' זמן נכון ומקשר לתשובה שלמה מאהבה . א
שפתי צדיקים | יעסוק האדם במלאכתו ולא במלאכת הקדוש ברוך הוא בהקנת
 מזון ופרנסה א
רביד הזקב - דביר המצנע | עקר הבטחון יהיה על ה', והצדיק יהיה רק
 כמסייע ב
מעגלי צדק | בכח הבטחון אפשר לעמל בתורה ולבטל גזרות קשות ב
מבשר טוב | אף כשאין בידו להשלים עבודתו בשלמות מקל מקום לבוא אל
 התקון ב
חקי חיים | דברי הנעם מגדים על הפסוק ב
מחשף הלכך | יצר הטוב בורח מההולץ אחר עצת יצר הרע ג
באר מים חיים | המכניע את תאוות האכילה מכניע בקלות את כל התאוות ג
משנת הרמ"ל | פאשר האדם רואה גדלת הבורא ויש לו תענוג גדול בעבודתו
 אין לו ברה ד
תורה אור | בחינת 'אריך החיים' העליונה ד
לקוטי דברי דוד | טובה לדור כשהעצירים רואים כיצד נראים הזקנים ... ד
היכלי שן | לעתיד יתגלה שלא היה אפילו הסתר פנים ה
זרע קדש | כל דבר קטן בעבודת הבורא משפיע מאד בעולמות העליונים . ה
בית ישראל | בכל מצב יש לאדם סיוע ובכחו להתישב מחדש ה
עבודת ישראל | הארת הפורים מתחילה בראש חודש ומתבשרת ב"א לחודש ה
דברי אמת | הרוצה שיתקבלו תפלותיו יתפלל על כך בראש חודש אדר .. ה
אמרי קדוש | הטעם שמרבים בשמחה כבר מתחלת החודש ה
דברי יחזקאל שרגא | בכל רגע מהחודש מחיבים להגביר השמחה יותר ויותר ה
אור ישראל | בחודש אדר יש להזהר מאד בשמירת המצוה ה
באר משה | על כל אחד מישראל להעלות מוצא על ראשו שמא הוא המעקב
 ביאת משיח ה

בס"ד

קו 'מחבורים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחבורים
 הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

נושאים בפרשת משפטים

מעלת הפרשה

שארית ישראל

רבי ישראל דב מוילעניק זיע"א

בפרשת משפטים יש תקון לכל הנדחים

בפרשה משפטים יש תקון לכל הנדחים והאובדים, וזהו שמרמז לנו התורה הקדושה 'רק שבתו יתן', 'רק' הינו למעט, פרוש הכנעה, כי על ידי הכנעה שיהיה לאדם אזי 'שבתו יתן', השם יתברך ישלח לנו תשובתו מלמעלה. 'ורפא ירפא', ('רפא' הוא אותיות פר א') פלא עליון, שלא בסדר הדרגה, רק 'למעני למעני אעשה' (ישעיה מח יא), ור"ל (לקוטים):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלבלין זיע"א

רמזי תקוני הנפשות בזהר בפרשתו |

תוכחת היהודי הקדוש זיע"א על

הזריות הנדרשת לתשובה בדורנו

השם יתברך חושב מחשבות לכלתי ידח ממנו נדח, וכל מי אשר בשם ישראל יכנה, איך שהוא, אפילו בתכלית הירידה, יש לו תקנה לעתיד לבוא. ועל רמז זה בא בזהר הקדוש בפרשה זו סודות הסבא איך שהשם יתברך מתנהג ברחמים עם נפשות ישראל על ידי גלגולים לכל ידח שום נפש מהקדשה.

ושמענו בשם הרב הקדוש היהודי צדוק"ל שהוכיח את העם לזרזם בתשובה, מאחר שהזמן קצר מאד בתכלית אלף הששי עד עת קץ ואין עוד פנאי לתקן על ידי גלגולים, ומה נאמר אנחנו שהזמן עוד יותר קצר עד עת קץ הפלאות, יהי רצון שנוזק לנאלה שלמה במהרה בימינו אמן סלה (אות ג):

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבוניא זיע"א

'שבת מברכין אדר' זמן נכון ומכשר

לתשובה שלמה מאהבה

תנא רבי ישמעאל אם ראית תלמיד חכם שעבר עברה בליזה אל תהרהר אחריו ביום ששם עשה תשובה, ששם סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה (ברכות טו).

איתא בספרים כי תבת 'ששם' נוטריקון ש'יבת מ'ברכין א'לול, ועל דא

בן ודאי עשה תשובה, כלומר שודאי אותו תלמיד חכם שראית יושב פנוי, היה עוסק בתשובה שקדם הלמוד.

כי 'אדר' נוטריקון ראש ד'ברך אמת (תהלים קיט קס), ומרמז בזה שצריך לעשות התשובה קדם הלמוד והינו ראש ד'ברך הראש והקודם ל'דברך' שהוא תלמוד תורה, הוא 'אמת', דהינו תשובה להיות מודה על האמת ודובר אמת בלבבו, ואם בן ודאי שזאת עשה התלמיד חכם ולכן אל תהרהר אחריו.

אשכחן מיתה אשר בשבת קדש הדין 'שבת מברכין אדר' הוא זמן נכון ומכשר לעשות תשובה שלמה מאהבה לפני יתברך שמו:

דרך הבטחון

שפתי צדיקים

רבי מרדכי דב בער מטאמספיל זיע"א

יעסק האדם במלאכתו ולא במלאכת

הקדוש ברוך הוא בהקנת מזון ופרנסה

ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו (כב ז). ועוד שמעתי על הפסוק הזה, כמדמני שבשם הרב הגאון הקדוש הרב שניאור זלמן בעל השלחן ערוך והתניא.

דהנה ידוע דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:), ונמצא לפי זה דכל עניני הפרנסה וכל עניני הצטרבות האדם המה שייכים להקדוש ברוך הוא, אשר הוא נותן לחם לכל בשר וזון ומפרנס ומכלכל לכל הברואים, ומלאכתו של הקדוש ברוך הוא הוא להכין מזון לכל בריותיו אשר ברא.

ובאמת לולא חטא האדם לא היה האדם צריך לעמל כלל להשיג טרפו לחם חקו, כי לא יגרע חלקו מבהמת הארץ אשר הם מתפרנסים שלא בצער, ומפל שכן האדם שהיה לו להתפרנס שלא בצער.

אך מפני חטא האדם נגזר עליו אשר 'בזעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג טו), וצריך האדם לעסק בפרנסה בדרך תבונה וברכותיו בלל אשר תעשה, ולזה צריך האדם לעשות איזה עשיה, אכל העקר צריך לבטח בה' שהוא יגמור בעדו לתובנה.

אמרו 'ששם עשה תשובה' הינו שזמן התשובה דלול מקדים ובא עד שבת מברכין שלפניו.

ובשם הרב הקדוש מורנו הרב ישראל מרז'ין זיע"א איתא על הכתוב 'כי לולא התמהמהנו כי עתה שכנו זה פעמים' (בראשית מג י), 'לולא' אתון 'אלול', כלומר כי אם חס ושלום התמהמהנו מלעשות תשובה בחדש אלול, 'כי עתה שכנו זה פעמים', צדין יש לנו שהות לעשות תשובה כאשר החדש הי"ב שהוא אדר נ'זה' בגימטריא י"ב הוי' יהיה פעמים, כלומר בשנת העבור כשישנם ב' חדשי אדר אז הוא גם כן זמן תשובה למי שעדיין לא שב באלול.

אמנם נראה לומר על דרך הצחות, כי לא שבת מברכין אלול בלבד, ולא בשנת העבור בלבד הוא זמן התשובה, אלא גם בשנה פשוטה מיוחד חדש אדר לתשובה, ומה שאמרו בגמרא 'ששם עשה תשובה' ירמז דיקא אל ש'בת מ'ברכין אדר.

דהנה הלא כבר נודע מה שפרש דודי זקני הרב הקדוש מורנו הרב רבי מאיר מפרימישלאן זיע"א מאמר הגמרא הנ"ל [לפני הגאון מורנו הרב יוסף שאול נתנזאן זצ"ל אבד"ק לעמבערג], כי לעולם תימא, אחר דמיירי בתלמיד חכם, איך שיצבר עברה בפרהסיא עד שיאמר 'אם ראיתי' דמשמע שהיה מעשה גלוי לעין כל.

אלא דהכא במאי עסקינו, בעברה דבטול תורה, ורצונו לומר ששם את התלמיד חכם יושב בביתו פנוי מן התורה וכסבור הוא שהתלמיד חכם מפנה לבו לבטלה.

ועל זה אמרו 'לא תהרהר אחריו וכו' ודאי עשה תשובה', כי בודאי היה אז התלמיד חכם יושב ומהרהר בתשובה קדם הלמוד, דהא כתיב 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך' (תהלים נ טז), ועל כן צריך התלמיד חכם לראות בעצמו שלא יהיה בבחינת רשע בשעה שעוסק בתלמוד תורה, ומכרח הוא להרהר בתשובה קדם הלמוד (עד כאן). **והנה** לפי דברינו ד'ששם' הוא נוטריקון ש'יבת מ'ברכין א'דר הוי מדיק טפי, וזהו שאמרו 'ששם סלקא דעתך', כלומר אחר שבאת לומר 'שבת מברכין אדר', אם

שכתב החובת הלכות (פתיחת שער הבטחון) 'השלף על ה' יתברך' (שם נה כג) שיהיה הבטחון חזק בהשם יתברך בכל דבר, וזהו 'תפוז לרגלך' תחת הנהגת השם יתברך, ולא ידאג על שום דבר, ומי שעושה כן מרויח 'ישא מדברתיך', זה יכול ללמד תורה הקדושה, לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן במדת הבטחון.

וגם 'ישא מדברתיך', פועל מה שכתב העקדה (שער מח) על מה שכתוב (במדבר י"ז) 'וימת את הקטרת' כו', ומה שכתוב 'הרם את מטף' (יד טו), כמו כן צדיק גזר [והקדוש ברוך הוא מקים], והינו 'ישא מדברתיך' פביכול. וזהו בחינת 'לבנת הספיר', שכל מה שרוצה ומשם מלמטה, כן מקבל הגון שיהיה עצמיות בו.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו ויראו את אלוקי ישראל השגחת השם יתברך בפרוטרוט בישראל, ותחת רגליו מי שמפיל עצמו תחת הנהגת השם יתברך בכל עת, הוא **לבנת הספיר** שיוכל לפעל הכל, וגם **בעצם השמים** למהר, דעל כל פשעים תכסה אהבה:

לא תאחר, וימלא בקשתך בקרוב.

וקרוב לזה שמעתי בשם הרב הקדוש מלובלין זי"ע על פסוק (ישעיה נ) 'יבטח בשם ה'', רצה לומר האדם בעצמו יבטח בשם ה' לבד, 'וישען באלקיו' רצה לומר שיהיה לו משענת קצת באלקיו שהוא הצדיק. ורצה לומר, העקר הבטחון יהיה בשם ה', והצדיק יהיה לו רק מסייע, ולא כנהוג עתה שנותנין פדיון להצדיק וסומכין עליו, והם עושין מה שעושין, על פן בקשי להצדיק שיעשה תפלתו פרות:

מעגלי צדק

רבי מנחם מנדל מדענט זי"ע

בכח הבטחון אפשר לעמל בתורה ולבטל גזרות קשות

ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למהר (כד י). יש לומר על פי זהם תפוז לרגלך ישא מדברתיך' (דברים לג א).

ויש לומר הפונה, על פי מה שכתוב 'כגמל עלי אמו' (תהלים קלא ב), כמו

והאדם צריך לעסוק במלאכתו, דהינו בתורה ועבודה שנה מלאכתו של האדם, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנה ביד האדם, אבל במלאכתו של הקדוש ברוך הוא, דהינו להכין מזון ופרנסה, בזה אל ישלח ידו ואל יתערב בזה, רק מעט מעט לצאת ידי החיוב של 'וברכתך בכל אשר תעשה' ולא יותר, כי זה מלאכתו של הקדוש ברוך הוא.

וזה ונקרב בעל הבית אל האלוקים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, דהינו במלאכתו של הקדוש ברוך הוא שנקרא 'רעף ורע אביך' (משלי כו י) פנ"ל (קובץ ז):

רביד הזהב - דביר המצנע

רבי ישראל דב בער מיאשניצא זי"ע

עקר הבטחון יהיה על ה', והצדיק יהיה רק כמסייע

מלאכתך ודמך לא תאחר (כב כח). שבתורה הקדושה נותן לנו עצה טובה, ורצה לומר, אף שאתה סומך על הצדיק, עם כל זה אתה בעצמך תתפלל ותשפך שיחך לפני ה', ויבדאי 'מלאכתך ודמךך

פרשת משפטים

וזה לשונו הקדוש: כי יש זמנים ועתים שונים, ולא כל העתים שוות, כגון שבת, כי בשבת הוא עלית הקדושה והתגברות פידוע. ולזה יחשב [וידמה] שבימות החל איננו יכול לכף יצרו, ובשבת ישוב וכו'.

ולזה אמר 'שש' ימים של חל, 'שנים יעבד', שתהיה עבודתו ומעבדיו, חטאים המכנים בשם שנים, 'ובשבעת' יום שבת קדש עלית הקדושה, 'יצא לחפשי' מהיצר הרע וישוב. ועל זה אמר 'חנם', רצה לומר שוא ומגן וחנם הוא לעשות פן, מפני דאין מספיקין בידו לעשות תשובה, אלא בכל עת יעבד ה', ואז טוב לו, עד כאן תכן דברי קדשו.

ביום השבת יוצא האדם לחפשי ממאסר היצר

ובזה איכא להוסיף למימר עוד, כי הגם באם ש"ש שנים של ששת ימי המעשה יעבד את יצרו הרע חס ושלום, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות סא:) רשעים יצר הרע שופטם.

אך ובשבעת בעת הופעת יום שבת, יצא לחפשי ממאסר יצרא בישא דהוי מתל ביה בימי החל, באשר הקדוש ברוך הוא משפיע בשבת קדושה והארה חנם אפלו בלא הכנה מקדם.

ליאש את לבו במחשבות תונה שהנה הרבה כל כך לחטא ולפשע רחמנא לצלן, ומה יוכל כבר לפעל במעשיו החצויים ושסועים ורחוקים מאד מן השלמות והפונה של אמת הנכונה הנרצית בעבודתו לפי רצון הבורא ברוך הוא ממנו.

אך זאת למדנו במצות מחצית השקל, שלא להעלות המרץ בלבבו, ולדעת להעריך נכונה גדל חשיבות חצאי מעשיו לפניו יתברך. ואדרבה לפעמים בשברון לבו וגדל אנחתו על רחוקו מן השלמות וצערו האמתי על זה, יוכל להביא לתקון נפשו לפעמים אף מתוך תנועה אחת של אמת כאמור (ענוה ושפלות פרק ז):

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם, אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו (כא ב-ג)

חקי חיים

רבי אברהם חיים משומרי אמונים זי"ע

דברי הנעם מגדים על הפסוק

כי תקנה עבד עברי וגו'. בהקדם אמרי פי קדש הנעם מגדים על זה הכתוב,

ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם (כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני, רש"י) (כא א)

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זי"ע

אף כשאין בידו להשלים עבודתו בשלמות מכל מקום יבוא אל התקון

נראה ש'המשפטים' רומזים לדברים הקשים שאין בידו להשלימים ועושה בהם רק כפי מדת יכלתו ואפשרותו. ולמדנו בהם הכתוב 'אף אלו מסיני', יש בהם אותה חשיבות ומעלה כאותם שנתנו בסיני בשלמות הגמור.

שלפעמים, בדברים או זמנים ותקופות כאלו שאין בכח האדם להשלים, יבוא התקון אף במחצית המעשים, ובכל דבר ומשפט שעושה האדם על פי התורה הקדושה עלי אדמות ישנו תקון מכון לנפשו ונשמתו, אף בדברים הנשמיים הנעשים על פי דת תורתנו הקדושה.

ומה מאד יתחזק ויתאמץ לב האדם ביסוד נפלא וזקק זה, שלא להניח ליצר

אף אם לא הכין עצמו יכול להתמשך
אם אף תפץ בקר

ואם אָמַנְס אָמְרו חז"ל (ע"ז ב:) כי מי שֶׁטָרַח בְּעֶרְב שַׁבָּת, יאֲכַל בְּשַׁבָּת, ומי שֶׁלֹא טָרַח בְּעֶרְב שַׁבָּת, מֵה יאֲכַל בְּשַׁבָּת. עַם כָּל זֶה אֵף עַל פִּי שֶׁלֹא הֶעֱרִיף עֲצָמו מִעֶרְב הַשַּׁבָּת, בְּאֵם יִרְצֶה בְּאֵמַת וּבִתְמִים לְהִתְמַשֵּׁךְ בְּתֵר הָאוֹר הַמֵּאִיר לְאֶרֶץ, יָכוֹל לִקְבְּלוּ בְּאֵם יִפְתַּח מַחוּ וּלְכַבּוּ.

אם אינו מעלה בקרבו רצון לקדשת
השבת לא תשארו בו הלחלוחית

אָכַל אִם בְּגוֹף יֵבֵא וְיִיעוֹל לְיוֹמָא דְשַׁבָּתָא מִבְּלִי שׁוּם הִכְנָה כָּל שְׂהוּא, כִּי אֵינְנוּ תִפֵּץ כָּלֵל לְשֹׂאב בְּקֶרְבוֹ אוֹר קִדְשַׁת שַׁבָּת, אִז אִם אָמַנְס בְּמִשְׁךְ יוֹם שַׁבָּת יִרְגִישׁ הָעָרָה כָּל דֶּהוּא מִחֲמַת נִיצוּץ דְּקִיק שֵׁישׁ לְכָל אָדָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ הַגֵּרוּעַ בְּיוֹתֵר, בְּאִשׁוֹר עֲצוּמוֹ שֶׁל הַיּוֹם מִשְׁפִּיעָה קִדְשָׁה מִבּוֹאוֹ וְעַד צֵאתוֹ מִמֶּה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

שְׂהוּו רָזָא דְאָמַרְס ו"ל (כ"ר יא ב) בְּרַכּוּ בְּמֵאוֹרוֹת, כִּי הוּא הַשְׁפָּעַת הָאוֹר כָּל מִשְׁךְ יוֹם שַׁבָּת קִדֵּשׁ, אֲשֶׁר מֵהָעָרָה זֹאת מְמַשִּׁיכִים לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַבָּאִים לְאַחֵר מִכֵּן, וְכֵמוּ דְאִיתָא בְּזִמְרָא גֵּ-הָ אֲכַסְף 'כָּל שְׂשָׁה יָמִים לְהַנְחִילֵם נַחֲלַת יַעֲקֹב בְּחִירִיף'.

אֵךְ כָּל זֹאת בְּדִאיִכָּא לוֹ לְכָל הַפְּחוֹת אֵיזֶה רָצוֹן לְהַכִּיל בְּקֶרְבוֹ קִדְשַׁת שַׁבָּת, אִז הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַיְעָהוּ, אָכַל בְּאֵם לֹאו, אִזִּי מִכֵּינן שְׁשַׁב־ת וְנִפְיִק הַשַּׁבָּת, בְּגוֹף יֵצֵא, מִפְּנֵי כִי וַי אֲבָדָה נִפְשׁוֹ מִבְּלִי שִׁישְׁאָר בּוֹ שׁוּם לְחִלּוּחִית מְקַדְשַׁת הַשַּׁבָּת וְכו'.

המכין עצמו כראוי זוכה לסיוע מלעילא

אָכַל מִי שֶׁמְכִין אֶת עֲצָמוּ בִּימּוֹת הַחַל בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָה, וּמִכָּל שֶׁפֶן הַטּוֹרַח בְּעֶרְב הַשַּׁבָּת בְּתוֹשׁוֹבָה גְּדוּלָּה, אִז בְּהִיגַע יוֹמָא דְשַׁבָּתָא, מְסַיְעִין לוֹ כָּל הַכְּנוּת שֶׁל יְמֵי הַחַל לְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחַ קִדְשָׁה בְּשַׁבָּת קִדֵּשׁ בְּמִדְרָגָה גְּדוּלָּה כְּפִי עֶרֶךְ הַכְּנוּתוֹ.

וְכַדְפִּרְשׁוּ הַצַּדִּיקִים עַל מֵאֲמַר חז"ל מִי שֶׁטָרַח 'בְּעֶרְב' מִלְשׁוֹן עֲרִבּוֹת וּמִתִּיקוֹת שֶׁל קִדְשַׁת 'שַׁבָּת', הוּא 'יאֲכַל' וְיִרְגִישׁ בְּעֶרְבּוֹת וּמִתִּיקוֹת 'בְּשַׁב־ת'.

זוכה שאור השבת יתמשך עליו גם
בימי החל

וְכַכָּה נִמִּי יִשְׁפִיעַ עָלָיו זֶה הָאוֹר לְאַחֵר הַשַּׁבָּת, וְכֵמוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ כִּי שִׁשִּׁית יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, חֲלוּקִים לְשָׁנִים, שְׁלִשָּׁה יָמִים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַשַּׁבָּת הֵמָּה רִבְעֵי חֲמִישִׁי שְׁשִׁי, וְאַחֲרֶיהָ יְמֵי רֵאשׁוֹן שְׁנִי וּשְׁלִישִׁי, וְהֵן הֵמָּה בְּחִינַת הַכְּנָפִי"ם, אֲשֶׁר נִקְרָאִים בְּלִשׁוֹן הַתְּרֻגּוֹם אֲגַפִּי"ם.

באור 'אם בגופו יבא בגופו יצא' על דרך
הנ"ל

וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר אִם בְּגוֹפִי, הֵינּוּ בְּשִׁלְשֶׁת הָאֲגַפִּי"ם שֶׁמִּלְפְּנֵי הַשַּׁבָּת יֵבֵא וְיִיעוֹל אֶל יוֹמָא דְשַׁבָּתָא, אִז בְּגוֹפִי יֵצֵא גַם לְשִׁלְשֶׁת הַיָּמִים אַחֲרֵי הַשַּׁבָּת קִדֵּשׁ, וְהוּא בְּבִחִינַת הַמִּלְאָכִים אֲשֶׁר נִאָּמַר בְּהֵם שִׁשׁ כְּנָפִים שִׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד:

וְכִי יִרְיֵבֵן אֲנָשִׁים וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אוֹ בְּאֵמָרָה וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמַשְׁכָּב. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמִּכָּה רַק שְׁבִתּוֹ יִתֵּן וְרָפָא יִרְפָּא (כא יח-יט)

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יצר הטוב בורח מההולך אחר עצת יצר
הרע

אֲפִשֵּׁר לְרַמּוֹ עַל מְרִיבַת אָדָם עִם יֵצֵר הַטּוֹב, דְּיֵצֵר הַטּוֹב מִשְׁתַּדֵּל עִם הָאָדָם לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְיֵצֵר הָרַע מְקַטְרֵגוֹ וּמְסִית אֶת הָאָדָם שֶׁלֹא לְקַיֵּם שׁוּם מִצְוָה.

וּפַעֲמִים מִתְּפַתָּה הָאָדָם וְשׁוֹמֵעַ לְיֵצֵר הָרַע וּמִתְרַשֵּׁל מִמְּלָקִים מִצְוֹת עֲשֶׂה אָכַל שׁוֹמֵר עֲצָמוּ שֶׁלֹא לְעַבֵּר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְיֵשׁ אָדָם שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וּמְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְיֵשׁ שְׂמִקִּים הַכֹּל, וְיֵשׁ שְׂמִכְטֵל הַכֹּל. וְכִשְׁשׁוֹמֵעַ אָדָם לְיֵצֵר הָרַע וְהוֹלֵךְ אַחֵר עֲצָתוֹ, יֵצֵר הַטּוֹב בּוֹרַח וּמִתְאַבֵּל עַל הָאָדָם הַהוּא עַד שֶׁיִּחְזוֹר לְמוּטָב וְיָשׁוּב אֵלָיו, כֵּמוּ שֶׁאֲמַר (ישעיה נז יח) 'וְאֲשַׁלֵּם נַחֲמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו'.

'באבן או באגרה' בטול מצות עשה
ומצות לא תעשה

וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר **וְכִי יִרְיֵבֵן אֲנָשִׁים**, הוּא הָאָדָם עִם יֵצֵר הַטּוֹב, דְּיֵצֵר הַטּוֹב אוֹמֵר לְאָדָם לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא לֹא רָצָה לְשִׁמֵּעַ לוֹ, וְזֶהוּ וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, הָאָדָם הִכָּה אֶת יֵצֵר הַטּוֹב. **בְּאֶבֶן**, דְּהֵינּוּ שֶׁעֲשֶׂה הָאָדָם לְבוֹ קֶשֶׁה בְּאֶבֶן מִלְּקִים מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְכִינּוֹן שֶׁעֲשֶׂה הָאָדָם לְבוֹ קֶשֶׁה בְּאֶבֶן, אִז הוּי כְּנוֹטֵל אֶבֶן וּמִכָּה בָּהּ לְיֵצֵר הַטּוֹב.

אוֹ בְּאֵמָרָה, מִיָּרִי שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁגוֹרָף הָאִסּוּר בְּמִגְרָפָה וְאוֹכְלוֹ, **אֵמָרָה** גִּימְטְרִיא 'זֶה הָאִסּוּר', גּוֹרָף הָאִסּוּר וְאוֹכְלוֹ וְעוֹבֵר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

אִי נִמִּי, **בְּאֶבֶן** רוֹמֵז לְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, דְּמִלַּת **אֶבֶן** בְּמִלּוֹי אֶל"ף בִּי"ת נו"ן סוֹפִי תְּבוּת הַמִּלּוֹי עִם שְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת אֶבֶן גִּימְטְרִיא 'לְבַטֵּל שְׁסִי'ה לְאוּיִן', דְּיֵצֵר הָרַע מְקַשֶּׁה לְבוֹ וְנַעֲשֶׂה חֲצוּף וְאֵינּוּ מִתְבַּשֵּׂשׁ

לְעַבֵּר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בְּאֵמָרָה מִלָּא וְאִ"ו עִם הַכּוֹלֵל גִּימְטְרִיא הִ"ם רַמ"ח, שְׁגוֹרְפוֹ יֵצֵר הָרַע וְגוֹרְרוֹ מִלְּקִים מִצְוֹת עֲשֶׂה.

וְזֶהוּ שֶׁעֲשֶׂה יֵצֵר הָרַע לְאָדָם הֵזֶה אֶבֶן אוֹ אֵמָרָה, בְּהֵם הִכָּה הָאָדָם הֵזֶה לְיֵצֵר הַטּוֹב שֶׁהוּא רֵעֵהוּ, אָכַל לֹא מִכַּת מוֹת, רַק בְּרַח יֵצֵר הַטּוֹב וְנִתְרַחַק מִן הָאָדָם הֵזֶה, וְדוֹמָה כֵּמוֹ שֶׁנָּפַל לְמַשְׁכָּב, דְּכָל עוֹד שֶׁלֹא מֵת הָאָדָם, יֵצֵר הַטּוֹב מִצְפָּה וּמְקוּהָ שֶׁמָּא יִחְזוֹר בּוֹ וְיָשׁוּב גַּם הוּא לְמִקּוּמוֹ כְּכֹרֵאשׁוֹנָה, מִשׁוּם הֵכִי קָרִי בְּיֵצֵר הַטּוֹב לֹא מֵת רַק נָפַל לְמַשְׁכָּב.

תקון נגד הימים שנתבטל מיצר הטוב

וְהִתְקוֹן לָזֶה הוּא אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ, דְּהֵינּוּ אִם יִחְזוֹר זֶה הָאָדָם בְּתוֹשׁוֹבָה, וְעַל יְדֵי תוֹשׁוֹבוֹתָ יָקוּם יֵצֵר הַטּוֹב וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ, וְזֶהוּ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ, הִיא הַתוֹשׁוֹבָה שֶׁעֲשֶׂה זֶה הָאָדָם הַמִּכָּה, אִז וְנִקָּה הַמִּכָּה, שֶׁהִי עֲשֶׂה תוֹשׁוֹבָה עַד שֶׁיִּחְזוֹר לוֹ יֵצֵר הַטּוֹב. רַק שְׁבִתּוֹ יִתֵּן, דְּהֵינּוּ יַעֲשֶׂה תִקּוּן כְּנֶגֶד הַיָּמִים שֶׁנִּתְבַּטֵּל יֵצֵר הַטּוֹב וּבְרַח מְעַלְיוֹ, וְרָפָא יִרְפָּא, יִשְׁתַּדֵּל הָאָדָם הֵזֶה לְרַפְּאוֹת לְעַצְמוֹ רַפּוּאָת הַגּוּף וְרַפּוּאָת הַנֶּפֶשׁ:

ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל (כא כז)

באר מים חיים

רבי חיים מטשורנוביץ זיע"א

המכניע את תאוות האכילה מכניע בקלות
את כל התאוות

ואם שֶׁן עֲבָדוֹ אוֹ שֶׁן אֲמָתוֹ יִפֹּל (כא כז), 'שֶׁן' הוּא הַמְּכַנֶּה לְתַאוּת אֲכִילָה, וְכֵמוּ שֶׁנִּמְנָה בְּאַרְבַּע אֲבוֹת נְזִיקִין (ב"ק ב), וְכִבֵּר כְּתִבְנוּ בְּשֵׁם הַשֵּׁלִי'ה הַקְדוּשׁ כִּי בְּאֲכִילָה נִכָּלֵל כָּל הַתַּאוּת - כִּי כָּל חַיּוֹת הָאָדָם הוּא מִמֶּנּוּ, וְכִשְׁיִכְנִיעַ הָאָדָם אֶת תַּאוּת אֲכִילָתוֹ, מִמִּילָא בְּנָקֵל יִכְנִיעַ שְׂאָרֵי תַּאוּתוֹ.

הרמז בלשון הפסוק

וְלָזֶה אִם שֶׁן עֲבָדוֹ אוֹ שֶׁן אֲמָתוֹ יִפֹּל, שִׁיפִיל אֶת שְׁנׇ וְנִכְנִיעַ אֶת תַּאוּתוֹ - תַּאוּת הָאֲכִילָה מִכָּל וְכָל, וְאִז מִמִּילָא בְּנָקֵל יִהְיֶה לוֹ לְהַכְנִיעַ כָּל הַתַּאוּת, וְעַל כֵּן לְחַפְשִׁי יִשְׁלַחֲנוּ תַּחַת שְׁנׇ, שֶׁלֹא יַעֲבֹד אֹתוֹ הַיֵּצֵר הָרַע, כִּי יִלָּךְ לוֹ מֵאַרְצוֹ חֲפְשִׁי מֵאֹתוֹ תַּחַת שְׁנׇ לְבַד, בְּמֵה שֶׁהַכְנִיעַ תַּאוּת הָאֲכִילָה.

כִּי אֵין יֵצֵר הָרַע מִתְרַבֶּה בְּגוֹ מַעוֹהֵי דְבָר נֶשׁ אֵלָּא מִגּוֹ אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה, כְּמִבְּאָר בַּזֵּהר הַקְדוּשׁ (ח"ב קנ"ד), וְכִשְׁלֹא יִתְאַוֶּה בְּאֲכִילָה, מִמִּילָא לֹא יִתְגַּבֵּר בּוֹ עוֹד הַיֵּצֵר הָרַע לְהַסִּיתוֹ לְדְבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן:

אברהם כו' הגדול כו' (תפילת שמונה עשרה), כי במקום שאמה מוצא גדלתו שם אתה מוצא ענותנותו (ראה מגילה לא), כי באמת כולא קמיה כלא חשיב, והתלבשותו בכחינת 'גדלה' כביכול ענוה היא, והוא באמת עקר העבודה, ומכאן עקר ההתחלה מלמעלה למטה, וזהו באמת עבודה גדולה שייכל מחו הגשמי לקבל ולתפס בו גלוי אלקותו תכרף.

מי שאינו עובד בבחינה הנ"ל האהבה והיראה שלו אינו אמתיים

והנה בכאן נולדה ונתעוררה מדת אהבה ויראה, ונקראת בשם הולדה, כי אהבה ויראה הם בחינת בן ובת, שאהבה היא בחינת בן כמו שנאמר 'זכר חסדו' (תהלים צא), והיראה היא בחינת בת. וזהו בת תחלה סימן יפה לבנים (ב"ב קמא), שצריך לעורר יראת ה' ופחדו תחלה, כי זה השער לה, כמו שנתבאר במקום אחר. מה שאין בן פשאי עבודתו על דרך זה ובחינה זו, רק שרצה לאחז במדות אהבה ויראה להיות אוהב וירא כו', הנה היא לא תצליח בידו, ולעולם לא יוליד שום אהבה ויראה אמתיים, כי אם דמיונות שוא, שהוא דבר שאין לו קיום אלא לפי שעה.

בחינת 'משפלה' ו'עקרה'

ונקראת בחינה זו 'משפלה', שיוולדת וקוברת. ו'עקרה' הינו שאינה יולדת אהבה ויראה כלל. וזהו 'לא תהיה משפלה ועקרה בארצך' – כי סבת היות בחינות אלו 'משפלה' ו'עקרה' הוא מחמת כי הם 'בארצך' ואינם באים מארץ עליונה:

• לשונות של אור •

זקנה

לקוטי דברי דוד

רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב זי"ע א

טובה לדור כשהצעירים רואים כיצד

נראים הזקנים

ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה. את היהודים הזקנים שבדור בקש משה רבנו ע"ה, 'שבו' – התעכבו עוד מעט בעוה"ז, למען יראוכם הצעירים והילדים, והייתם אתם – והטובה הרוחנית שעוד ראיתם בעולמכם, להם לזכרון:

העליונה, וכמו שכתוב 'בארצות החיים' וכו' (תהלים קטו ט).

הטעם שנקראת 'ארץ'

ונקרא בשם 'ארץ', כי כמו ארץ הלזו הגשמית אין כח צמיחתה מצד עצמה, אלא מן הזריעה וכח הצמח אשר נתן בה להיות ממנה ועל ידה נגדל ונצמח כל הזרעים שבתוכה, כך החיים הרוחניים הנמשכים ונשפעים מארץ החיים, הם נמשכים ממקור וחי החיים ברוך הוא, כי הוא הנתן כח בארץ להוציא צמחה.

עבודת האדם בחרישה וזריעה ברוחניות

אך זאת עבודת האדם, לחרש ולזרע בה, הינו כמו שנאמר 'אור זרע לצדיק' (תהלים צא יא), כי 'זרע' פלס צדיקים' (ישעיה ס כא) כתיב, ואינו שם התאר, דהינו מדרגת צדיק אמת שנתבאר במקום אחר, אלא רצונו לומר מדרגת אדם בשר שאינו רשע חס ושלום, וכמו שאמרנו (נדה טז) צדיק ורשע לא קאמר. וה'אור', היא אהבת ה' ותשוקתו אליו תכרף הנמשך לאדם, הנה הוא 'זרע' בארץ החיים 'לצדיק', פרוש להיות צדיק ומקשר בה' לדבקה בו.

על האדם להכיר שהאהבה ויראה הם מתנת שמים ואינם מכחו

וזאת ישים האדם אל לבו וידע נאמנה, ונאמין באמונה שלמה, כי כל אהבה ויראה הנמשכים אליו, הוא מתת אלקים שנותן כח הצומח בארץ העליונה להצמיח אהבת ה' ויראתו על פניו, ואינם נמשכים מכח האדם העובד עצמו.

באור 'ועבדתם את ה' אלקיכם' על פי הנ"ל

ועל פן כל עקר עבודתו לא תהיה לאהב ה' מעצמו שיהיה הוא העובד והוא האוהב כו', כי אם כמו שנאמר ועבדתם את הו"ה אלקיכם, ופרושו לפי פשוטו אינו מובן, וכי הוא תכרף לעבודתו הוא צריך וכלום חסר חס ושלום, ואם צדקת מה תתן לו' (איוב לה ז).

אלא הענין, כי הו"ה פרושו ה' הנה ויהיה, ו'אני ה' לא שנית' (מלאכי ג ו), וכולא קמיה כלא חשיב, ותהיה עבודתכם כל כך, עד שבחינה זו תהיה אצלכם בבחינת 'אלקיכם', כאלו הוא אלקים שלכם, דהינו שיהיה שורה וקבוע במחשבה ומרגש ונתפס בשכלו באמת לאמתו כאלו עיניו רואות גלוי אלהותו תכרף ממש.

באור סדור שבחו של מקום בבכרית אבות

ועל דרך זה הוא סדר כל השבחים 'אלקי

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך' (הה"ד 'אני אמרתי אלהים אתם', אלו המתינו ישראל למשה ולא היו עושים אותו מעשה, לא היתה גליות ולא מלאך המות שולט בהן, וכה"א 'המכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת' וכו', שמו"ר לב א) (כג כ)

משנת הרמ"ל

רבי משה לייב מסאסוב זי"ע א

כאשר האדם רואה גדלת הבורא ויש לו תענוג גדול בעבודתו אין לו ברה

הפרוש כך. 'אנכי' הוא צמצום, שהשם תכרף מצמצם את עצמו, על דרך 'ואנכי הסתר אסתיר פני' (דברים לא יח), ובאותה שעה יש לאדם לחזק כחו לילך לעבודת הבורא, לשפר את הטבע ולהכניס את החלק אל הכלל, על ידי אותיות התורה. וזה נקרא 'דרך ה'.

כי כשאדם רואה בגדלת הבורא, ויש לו תענוג גדול בעבודתו, אזי אין לו ברה, כי הוא ממש בה' כביכול. וזה 'שמחו צדיקים בה' (תהלים צא יב), כי הם בה' ממש, ואין להם ברה. אבל השם תכרף לגדל רחמנותו וחסדו הגדול צמצם את שכינתו כדי שיהיה הברה חפשויות, כדי שיהיה להם ברה ויקבלו שכר.

וזה שאמר הכתוב, אני אמרתי 'אלהים' כו', גימטריא 'הטבע', כי כשאדם אינו משפר את הטבע, אזי חס ושלום יש דין. וזה פרוש 'אלמלי המתינו ישראל שעה אחת', פרוש כי ישראל חטאו בעגל, מחמת שהשם תכרף צמצם את שכינתו מהם:

ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך, לא תהיה משפלה ועקרה בארצך את מספר מיך אמלא (כג כה-כו)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע א

בחינת 'ארץ החיים' העליונה

הנה מודעת זאת, כי יש למעלה בחינת 'ארץ החיים' שממנה נשפע חיים ומזון לכללות נשמות ישראל לאהבה את ה' לעשות כל מצותיו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם חיים אמתיים, דגמת ארץ הלזו התחתונה הגשמית שמצמחת כל מיני מגדים להחיות בהם נפש כל חי חיים גשמיים, וזולתה אין קיום וחיות לכל הדרים עליה, כי לא יועיל הון ועשר זהב וכסף אם לא יהיה צמח האדמה חס ושלום, וכך כל חיות רוחני הנמשך לאדם לתורה ולעבודה, הכל הוא על ידי ארץ החיים

חזוק

היכלי שן

רבי שלום מסאמינקא זיע"א

לעתיד יתגלה שלא היה אפלו הסתר פנים

כאשר יהיה לעתיד במהרה בימינו, שיתגלה שכל כונת הסבובים ונגלולים שעברו על ישראל כל ימי היותם, שהם חסד גמור. וכמו ששמעתי מהרב הגאון מו"ה שלום האבד"ק קאמינקא שאמר בשם המנוח הקדוש מראפשיץ שיתגלה שאפלו הסתרת פנים לא היה (ד"ה ואלה המשפטים הב'):

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

כל דבר קטן בעבודת הבורא משפיע מאד בעולמות העליונים

כל דבר שעושה האדם בעולם הזה לעבודתו ית"ש, אפלו שום דבר קטן, הוא בעולמות עליונים גדול מאד, על דרך בהאלנט קארט [מפה] שמצירים בו כל המדינות, שנקדה אחת מורה על עיר, וקו מורה על נהר גדול (ד"ה וי"ל עוד ואלה):

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

בכל מצב יש לאדם סיוע ובכחו להתישב מחדש

וזה למוד לכל אדם, אף שנפל בפה, יתישב וישוב ויש לו הסיוע מן השמים ומכח זכות אבות לשוב לאחזת אבותיו, ואם האדם אינו מתישב אזי נופל עוד ביותר (משפטים תש"כ):

חדש אדר

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוויניץ זיע"א

הארת הפורים מתחילה בראש חודש ומתבהרת ב"א לחדש

איתא במשנה (מגילה ב.) מגלה נקראת ב"א ב"ב ב"ג וכו'. יש לומר בפרוש המשנה, כי משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט.), ומתחיל להופיע אור מרדכי, לכן אמרו מגלה נקראת באחד עשר, פרוש שהאור נגלה כל אחד עשר יום, מראש חודש עד יום אחד עשר שיוצא בבהירות ורשאי לקרות בו המגלה לבני כפרים:

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

הרוצה שיתקבלו תפלותיו יתפלל על כך בראש חודש אדר

הרוצה שיתקבלו נכסיו (ביצה טו:) - שיתקבלו תפלותיו, 'ישע בהן אדר' - פרוש יתפלל על זה בראש חודש אדר אז יפלה את תפלתו, שנאמר (תהלים צג ד) 'אדיר במרום' - הוא תפלה העומד ברומו של עולם, 'ה' - נעשה רחמים (פרשת תרומה):

אמרי קדוש

רבי יצחק מאמשינוב זיע"א

הטעם שמרבין בשמחה כבר מתחלת החדש

איתא בספר התניא דשמחה הוא מכח הנפש ועצבות הוא מכח הגוף, ובפורים העבודה הוא להגביר הצורה על החמר, וזה אי אפשר לבוא בפעם אחת, ולכן משנכנס אדר כבר צריכין להרבות השמחה:

דברי יחזקאל שרגא

רבי יחזקאל שרגא מסטרופקוב זיע"א

בכל רגע מהחדש מחיבים להגביר השמחה יותר ויותר

וזה מרבין בשמחה, כלומר בכל רגע שבחדש אדר מרבין ומרבין את השמחה, כי אין לעמד במדרגת השמחה במקום אחד, אלא מחיבין אנו להרבות את השמחה בכל רגע יותר ויותר. וחוב זה מוטל עלינו תכף 'משנכנס' אדר:

אור ישראל

רבי ישראל מוויז'ניץ זיע"א

בחדש אדר יש להזהר מאד בשמירת המחשבה

בימי אדר צריכין להזהר מאד שמחשבה יהיה טהורה וכו', משנכנס אדר מרבין בשמחה, 'בשמחה' אותיות 'מחשבה':

משיח

באר משה

רבי משה מקוויניץ זיע"א

על כל אחד מישראל להגלות מורא על

ראשו שמא הוא המעכב ביאת משיח

מהראוי שמורא יעלה על לב כל אחד מישראל, ויחרד האיש וילפת לאמר, אולי אני המעכב ביאת משיח, על ידי הפגם שאני חס ושלום פוגם בנשמתי (עהפ"ס אם חבול):

עבודת ה'

תולדות אדם

רבי יהושע מאוסטרובה זיע"א

היהודי הקדוש זיע"א השיג בכל ראש השנה השנה חדשה לעבודת הבורא

וכאשר שמעתי בשם הה"ק היהודי וצללה"ה זי"ע, שבכל ר"ה השיג השנה החדשה איך לעבוד השי"ת, עד שהיה נדמה לו שכל מה שעבד להשי"ת בשנה שעברה לא היה לו עדין שום ידיעה כלל בעבודת השי"ת, ואמר כשמתבונן איך היה בשנה שעברה הוא בעיניו כו', כי לגדלות השי"ת אין חקר ואין תכלית (ד"ה כי תקנה):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

היצר הרע גונב מהאדם את הכלים היקרים שנתן לו השי"ת לשמר

ודין שומרים 'פי יתן כו' כסף או כלים כו' אם ימצא הגנב ישלם שנים כו' אם לא שלח ידו כו', כי הקב"ה נתן לאדם כלים לשמר, 'כסף' הוא הרצון והחשק, וגם בריאת האדם עצמו שהוא כלי לעבודתו יתברך וצריך שמירה, והיצר הרע גונב העקר וכו' (תרל"ה):

שארית מנחם

רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א

'אם במחלת', 'מצא הגנב' - כשחותרים לעמק מוצאים את הגנב הרוחני

פעם אחת נקראו מגדולי החסידים מהחברא לקדש פנימה להסבא קדישא מקאצק זיע"א, וצוה לכל אחד שיאמר מה בפרשת השבוע, והיה אז פרשת משפטים, ואחד מהם אמר: 'אם במחלת ימצא הגנב' - ווען מען גראבט זיך גוט אריין אין זיך, דאמאלסט געפינט מען דעם גנב - כשהאדם חותר מחתרת בעמק לבו לבקר מעשיו, אז ימצא שם גנב, ודל. וקלסיה:

ולא בני, להם נתת משפט הבכורה והקדימה, ואחרי כן 'תתן לי' - על דרך (תהלים סח לה) תנו עז כו', דהינו תפלה ותפלין, וזהו המודיעו מהיכן יבא לך זה דמצד במלאכתך, וכמו שפרשנו, והבן, נראה לי (פרשת משפטים):

אוהב חסד

רבי דוד מנדבורנא באניא זיע"א

בזכות שלא ידברו בעת התפלה - יתברך לחמם ויסיר מחלה מקרבם

ועבודתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחלה מקרבך (כג כה). ידוע קושית המפרשים שמתחיל בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד. ולי נראה לפרש באופן זה, הנה אמרו ו"ל (סנהדרין ט). כל בי עשרה שכינתא שרי, ותפלה צריכה להיות בצבור כידוע אמרם ו"ל בזה (אורח חיים צ ט), ובעבודה זו תפלה כדאיתא בגמרא (תענית ב.), ובעת התפלה אסור לדבר, וכמעט בכל בתי מדרשות ובתי כנסיות הצבור אינם נזהרים מזה.

יש לעשות כל הפעולות שבעולם שלא ידברו בעת התפלה

אמנם בכל צבור יש אחד אשר דבריו נשמעים מעט על כל פנים בינו שהוא זהיר בזה ואינו מדבר, ועבור זה יש בכחו לבקש מהקהל שלא לדבר במקום שאמרו לשחק.

וצריך זה האיש לעשות כל הפעולות שבעולם שלא ידברו כל זמן העסק בעבודת הבורא ברוך הוא, ולשמע קדיש וברכו קדשה וקריאת התורה. ואמרו ו"ל (אותיות ד"ע) הקדים תפלה לתשובה אינה תפלה, לזה צריכים קדם התפלה להרהר בתשובה, וממילא מצוה גוררת מצוה ולא ידברו בעת התפלה.

הרמז בלשון הפסוק

וזה מרמז לנו הכתוב 'ועבודתם' וכו' בלשון רבים, פרוש שכל אחד יטרח וישתדל ברב עז ותעצומות לפעל במקום שמתפלל שם בבית הכנסת או בבית המדרש למצוה השם, שלא יעברו על דברי חכמינו ו"ל, שלא לדבר במקום שאסור לדבר, בכדי שיתקיים 'ועבודתם את ה' אלקיכם' בלשון רבים, הינו שהרבים יעבדו את ה'.

ובזכות זה ה' יברך את לחמו ואת מימיו ועל ידי זה יסיר המחלה מקרבם, שלא תתעורר בקרבם חס ושלום שום מחלה. וזהו שמסיים הכתוב בלשון יחיד, כי קאי על המשתדל להביא את הקהל לקיים פנ"ל:

• עמוד התפלה •

נעים מגדים

רבי אליעזר מטרנוג'ר זיע"א

דברי תוכחה ומוסר על מחשבות זרות ובטלות בעת הנחת תפלין

או יזהיר על ערוביכא דרישא במחשבות זרות בעת עטור גזר הקדש מצוה קדושה ורבה בתפלין, ובזהר הקדוש (ח"ג רסד, ב) דעל ידי זה נשלם דיוקנו של אדם, דמכרזי הבו יקר כו', עין שם.

אמנם כל זה בהיות האדם במחשבות קדושות, אבל אם מהרהר בדברים בטלים, מלבד שעל ידי מחשבה במלין דעלמא לבד הדיוקן פגום, כדאיתא בזהר הקדוש (ח"ב ריו, ב) בעובדא דרבי יוסי, עין שם, קם והרהר בדברי תורה, אמר ליה השתא דיוקנך שלים, עין שם. נוסף על זה עובר על הסח הדעת מתפלין, בפרט בהרהורים רעים חס ושלום מוטב שלא להניחם, כמבאר בשלחן ערוך (אורח חיים לח, ד).

הרמז בלשון הפסוק 'מלאכתך ודמך לא תאחר'

וזהו 'מלאכתך' - תפלין, השלמת דיוקנך. וגם יקראו 'מלאכתך' על פי הרוצה לקבל עליו על מלכות שמים שלמה כו' ויניח תפלין כו' (ברכות יד.), עין שם. וזהו שקראו בשם 'מלאכתך'.

והוכיח הכתוב ואמר, 'מלאכתך' - תפלין המביאין אותך לשלמות הללו המבארים, 'ודמך' - תעורבות מחשבות זרות, ועם כל זה אפה מניח, 'לא תאחר' - לא תרחיק ותנכר.

עקר טעם הופעת המחשבות זרות בתפלה - מחמת שעוסק האדם בחפציו ועסקיו קדם התפלה

והנה האמת, אם היה האדם מסמיק תפלתו למטתו ובלתי עשות חפציו קדם התפלה, כאמרם ו"ל (ברכות ה.) ונפסק בשלחן ערוך (אורח פט א) דין פשוט לכל ישראל כשאזר דיני התורה, אז היה אפשר להם לקדש מחשבתם בשעת הנחת תפלין בעת התפלה כראוי, אף זה דרכם פסל למו לעסק קדם התפלה בחפציהם, ובפרט לדבר הוללות חס ושלום, ואחר שזה קדם לתפלה ותפלין אזי יבלוהו גם בלבישתו בתפלין.

וזהו אמרו 'בכור בניך' - רצה לומר עסקיך, כי המעשים יקראו תולדות ובנים, לזה אמר על חפציו חל - 'בניך'

שבת

אמרי אלימלך

רבי אלימלך מגרודזיסק זיע"א

כל עוד לא תקן האדם מדותיו מרמה עצמו שכונתו לשם שמים

שמעתי מאמור"ר ו"ל (רבי חיים מאיר זיאל ממגליצא זיע"א) שהוכיח לאדם אחד אשר חטף לאכול איזה מאכל בשבת ואמר שפונתו לכבוד שבת, והוכיח לו ואמר כי כל עוד שלא תקן מדותיו שהגשמיים יהיה נמאס אליו, אז נדמה לו שאוכל לכבוד שבת, אבל באמת אינו כן (עהפ"ס כי תקנה):

תורה

מאור ושימש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

קודם הלמוד יפשפש היטב במעשיו ויהרהר בתשובה

וכל למוד התורה ועשיית המצוות צריכים להיות וללמוד בהתלהבות גדול, דהינו ברית וזיע כמו שקבולו אבותינו את התורה על הר סיני. וצריך האדם לפשפש במעשיו היטב ולהרהר בתשובה קודם הלמוד, ולא כמצות אנשים מלמדה, רק שישבר את לבו על מעשיו בעת עמדו להתפלל או ללמוד ולקבל עליו לכל יחור עוד עליהם (ד"ה ואלה):

תקון

זכר צדיק

רבי אהרן מקודיג'וב זיע"א

הליכה לצדיקי הדור תקון לחטא הידוע

ספר מעשה, אשר חסיד אחד הלך כל הדרך בגלגלי לאבי זקנו הרב הקדוש רבי שלמה חיים נ"ע, ואמר לו אביו זקנו להקסיד שהוא תקון לחטא הידוע:

תפלה

באר משה

רבי משה מקודיג'וב זיע"א

על ידי התפללות מתמתקין הדינים לרחמים

שע"י התפללות של שחר ומנחת הערב שהאדם מתפלל שלש תפלות בכל יום, או בכל עת שהאדם עומד להתפלל תפלתו, בהשפך שיחו לפני הבורא ית"ש בכונת לבו מעמק הלב, בודאי שהוא רצויה לפניו ית' בהקרבת הקרבן ממש, וכאלו נפשו הקריב לה, ונמתקין כל הדינים לרחמים וחסדים גדולים ע"י התפללות הקדושות שאנו מתפללין (עהפ"ס ואלה המשפטים):

אוצרות גאוני הדורות

**כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד
ובשבעת יצא לחפשי חנם** (כא ב)

ילקוט הלוי

רבי רפאל הלוי זצ"ל

פעמים שעבד שהיה חולה צריך להשלים
את זמן החולי

הקשה רבי אליהו מזרחי (הרא"ם), שלכאורה תבת "עבד" מיתרת, ודי הנה לומר 'כי תקנה עברי' (ע"ש מה שתיקן). ויובן, בהקדים מה שיש לדקדק, מהו שאמר הפתוב "ובשבעת יצא לחפשי חנם", וכי יש חפשי שאינו חנם.

ונראה לכאר בהקדים את דברי הגמרא בקדושין (י"ג), שאם עבד עברי חלה במשך תקופה של פחות מארבע שנים, אינו חייב להשלים את מה שלא עבד בתקופה זו, ומצטרפת תקופת חליו למנין שש שנים, ויוצא בשנה השביעית. אף אם חלה ארבע שנים או יותר, חייב להשלים את ימי החולי עד שיעבד שש שנים ואחר כך יוצא לחפשי. אמנם, זהו דוקא אם היה חולה מאד, ולא עבד כלל, אבל אם לא היה חולה כל כך, ועבד בעבודות קלות, כתפירה, אינו צריך להשלים אף אם חלה כל השש שנים. וכן פסק הרמב"ם בהלכות עבדים (פ"ב ה"ה).

ולזה רמז הפתוב "שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי", כלומר, שדוקא בשנה השביעית הוא חפשי ולא בשש השנים שקדמו לו, שבהן צריך לעבד לכל הפחות בעבודות קלות, אז יהא זה "חנם", ואינו חייב להשלים. אף אם היה חפשי לגמרי, גם בשש השנים שקדמו לשנה השביעית, כגון שהיה חולה מאד ולא עבד אפילו בעבודות קלות, צריך להשלים את אותן השנים, ואינו יוצא בחנם. ולכך מדגישה התורה שמדבר באפן שקונה "עבד", כיון שדין זה נאמר רק בעבד. אף פועל שכיר שחלה, צריך להשלים את העבודה שלשמה שכרו אותו, ואינו נפטר אף אם עשה עבודות קלות אחרות. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע (כא ו)

בפני אבי

רבי אברהם ביק זצ"ל

מצות רציצה לכבוד שמנים

פרש הרב הגאון מאור הגולה רב דק"ק לבוב (נ"י), דמצות 'שש' היא שכלית לכל יהיה עבד עולם, אבל לרצע החפץ להיות בביתו ואוהבו עוז, הוא חקה ומצוה שמעית מאלקי עולם, והגיש אדניו הענין הזה לה' ולא לשכל, ע"כ.

ולי נראה גם כן על דרך רמז, כי יציאת שש בעבור האדם וקפשייתו, אבל הרציצה בעבור ששמע 'לא תגנב', או 'כי לי בני ישראל עבדים' כפרוש רש"י בשם רבי יוחנן בן זכאי, ואם כן מגש הדבר לכבוד אלקים יתברך.

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא ז)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

לעסק בתורה ובמצות שהם צרכי השכינה

אפשר לרמז, וכי ימכר איש הוא הקב"ה שנקרא איש, כמו שנגאמר (שמות טו ג) 'ה' איש מלחמה', את בתו היא הנשמה. דע כי לא מכר אותה לך להתעסק בה בצרכי הגוף ובהבלי העולם, אלא להתעסק בצרכי אמה שהיא השכינה, לעסק בתורה ובמצות שהם צרכי השכינה [וכו']. וזה שאמר לאמה רצה לומר לצרף אמה.

או רמז למה שאמרו ז"ל (ירושלמי ערלה פ"א ה"א) למה הנשמה יורדת לזה העולם, כדי שתסגל מצות ומעשים טובים ותאכל בעולם הבא כלי בוש, וזה שפתוב לאמה ראשי תבות ל'היותה א'וכלת מ'בלי ה'בושה'.

לכך הזהיר שלא תצא מן העולם כצאת העבדים הידועים, שעובדים את רבם בעולם הזה לחרש ולשכר אדמתו, ולעשות קנינים בהבלי העולם הזה שהם כלים ונפסדים, ומניחים חיי עולם הבא הקשים.

וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות. ומכה אביו ואמו מות יומת (כא יד-טו)

באר מנחם

רבי מנחם ברודי זצ"ל

שמירת האדם מיצרו הרע על ידי אכילה בקדשה

ובדרה אפשר נראה לי לומר בזה, על פי הידוע דבזמן שבית המקדש היה קיים אם חטא אדם לה' היה מביא קרבנו ומתכפר בו, ואם חטא במחשבה היה מביא קרבן עולה לה' ונסלח לו.

ועכשו שבעוונותינו הרבים תרב בית המקדש ובטל התמיד, אמרו חכמינו ז"ל (ברכות נה) ששלחנו של אדם מכפר, והשלחן הוא במקום המזבח. ואימתי הוא במקום המזבח לכפר עליו, בזה שאוכל בקדשה ובטהרה ובמחשבות קדושות, שרוצה לאכול כדי שיהא בכחו לעבד את ה' בזה האכילה.

ואם ככה יעשה שכל פונתו בדיקרים הגשמיים יהיו גם כן לשם ה' ברוך הוא וברוך שמו, אז בטוח הוא באלה שיהא משוטט תמיד במחשבות קדושות וינצל מכל מחשבות זרות, כי הוא אינו מפסיק מדבקות הבורא יתברך שמו ויתעלה אפילו רגע כמימרא.

וזה שאמר הפתוב וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה, שהיצר הרע ירצה להרג את האדם ממדרגתו ולהביאו לידי מחשבות זרות, מעם מזבחי תקחנו למות, עצה טובה קא משמע לן בזה התורה הקדושה שתוכל לו בזה אם תאכל בקדשה ובטהרה, ואז יהא שלחנה במקום המזבח, ותעמד נגדו ולא יוכל להרע לך.

ונקה המכה רק שבתו יתו ורפא ירפא (כא ט)

באר שמואל

רבי שמואל וזנבג זצ"ל

נראה לפרש כפל הלשון, דבא להורות לנו שאם ילך אדם אצל רופא משום מכאוב דקאיב ליה גופיה, צריך מתחלה לבקש רחמים ותחנונים לפני השם יתברך שישיפע עליו שפע ברכות ורפואות, ויקבל על עצמו לשוב ממעשיו הרעים, ולקשט עצמו בדיקים טובים ומעשים נאים ומתקנים, אז יכנע לבבו ואז ירצה את עונו, ואחר שתרפא מתחלואי הנפש אז

ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך (כג כה)

שבת יהודה

רבי יהודה בן מויאל זצ"ל

אין להפסיד תפלה בצבור לצורך פת שחרית

יש לדקדק, מהו שפתח הפסוק בלשון רבים, "ועבדתם את ה' אלהיכם", וסיים בלשון יחיד, "וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך".

ונראה לבאר, על פי המובא בגמרא בבא קמא (צב:), 'מחלה, זו מרה וכו'. שמונים ושלושה חלאים תלויים במרה, וכלם פת שחרית במלח וקיתון של מים, מבטלתם. ומעתה, בין שפת שחרית מבטלת כל כך הרבה חלאים, יש מקום לחשש שיבוא היצר הרע ויפתה את האדם להקדים לאכל פת שחרית ולשתות קיתון של מים אף קודם התפלה, או שיפתה אותו לכל הפחות להקדים ולהתפלל ביחידות, ולא להמתין ולהתפלל עם הצבור, לכן באה התורה להזהיר להתפלל תחלה עם הצבור.

ולכך פתח הכתוב בלשון רבים "ועבדתם את ה' אלהיכם", והכוונה לתפלה שנקראת 'עבודה שכלל', כמבאר בגמרא בתענית (ב:), ללמד שתחלה יש להתפלל עם הרבים. ולאחר מכן אמר "וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך", להורות שלא יחוש שמא לא יועילו לו פת של שחרית וקיתון של מים אם יתעכב להתפלל עם הצבור, בין שהקב"ה יברך את לחמו ומימיו, שעל ידם ינצל משמונים ושלושה חלאים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מעלת השבת והשפעתה

ארץ צבי

רבי אריה צבי פרומר זצ"ל

המשכת ישועה וחרות מעולם הבא שקלו שבת

ובשבעת יציא לחפשי חנם (כא ב). מרמז על אלה השביעי שקלו שבת, שאז יצאו כל בני ישראל לחפשי, חרות ממלאך המות, חרות מיצר הרע, חרות משעבוד מלכיות. ושבת שמרמז על אלה השביעי, בפרט בסעודה שלישית שהיא נגד שבת דלעתיד, כמו שכתב הטור (או"ח סי' רצב), אז יכולים להמשיך הארה מן לעתיד ולהמשיך ישועה וחרות מכל הנ"ל, חרות ממלאך המות [הינו מהקלפות המקלפות את האדם מחמת עברות שעבר],

בשדה טרפה לא תאכלו, שלא יזדמן לפיכם דבר אסור, וכנ"ל בשם התוספות.

כי תראה חמור שנאך רביץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו (כג ה)

מקרא מפרש

רבי יצחק יהודה טרונק זצ"ל

עזיבת השנאה על ידי מצות הפריקה

'וחדלת' קשה, דמשמעו לחדל מלעזב לו. אלא במדרש (תנחומא א), 'אתה כוננת מישרים משפט וצדקה ביצלב' (תהלים צט ד), כי על ידי מצות פריקה נהפכו לשני אוהבים ממה שהיו שונאים בתחלה. נמצא דתכלית פריקה וטעינה לא לעזב לשונאו ולהשאיר השנאה, אלא שעל ידי זה יתפכו מאוהבים לאוהבים. וזה פרוש הקרא וחדלת מעזב לו תחדל לכוון רק לעזב לו, רק **עזוב תעזב עמו**, כמו שפרש התרגום משבק תשבק מה דבלבד עלוהי.

ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמריך (כג יב)

בית אהרן

רבי אהרן רייזמאן זצ"ל

השומר שבת כהלכתו אינו נצרך למכור נכסיו

והדקדוק מבאר שזה הלשון 'למען ינוח' אין לו מוכן, שבזה הלשון אינו מצוה אלא משמע שמעצמו ינוח. ונראה לעניות דעתי שכוון הפרוש, שידוע הנאמר בגמרא (פסיקתא רבתי יד) שישאל אחד מכר פרתו לנכרי, ובשבת רצה הנכרי לחרש עמה, ולא שמעה בקולו לעבד ביום השבת, ונכרי הזה דבר קשות עם הישראל אשר קנה ממנו שרמה אותו במקירתו, כי היא בעל מום שלא יכול לחרש עמה, והלך הישראל ובקש מהפדה שבהיותה ברשות ישראל אז היתה מזוהה לכל תעבד בשבת, אף כעת שהיא ברשות עכו"ם יצאת מרשות ישראל ומחייבת לעבד, ושמעה בקולו.

וגם ידוע שבאם שומר שבת פראוי, אז נתברך כל מלאכתו ואינו צריך למכור כלום, ואז ינוח שורך וחמריך. ובאם לאו, אז יהיה מכרח למכור שורו וחמורו לנכרים, ואצל הנכרי לא ינוחו כהנ"ל. על פן היטב אמר למען ינוח שורך וחמריך באופן שאם תשמר את יום השבת.

כבר קל הוא לרפאותו רפואת הגוף, וזה ורפא, אם כבר נרפא הנגע הינו נגעי נפשו, אז ורפא גם גופו ועלתה ארוכה לו.

אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד ששה חיים שנים ישלם (כג ג)

ידי הלוי

רבי יוסף דב יונגרייז זצ"ל

נראה לרמז, ידוע שתשובה תפלה צדקה מעבירין את רע הגנבה, והנה ב' פעמים 'חיים' הוא בגימטריא קל"ו, שהוא צום, קול, ממון, שכל אחד מהם הוא בגימטריא קל"ו. וזהו **אם המצא תמצא בידו הגנבה**, שעבר עברה וחסא, ובכידו היה, פי נתנה הבחירה, משור עד חמור שהתנהג כמו בהמה, עם הדומה לחמור, אז תקנתו הוא שיעשה תשובה ויתפטר לו, וזהו **חיים שנים ישלם**, שתי פעמים 'חיים', שהוא בגימטריא צום, קול, ממון.

על כל דבר פשע על שור על חמור על ששה (כב ח)

כף הכהן

רבי אברהם יצחקי זצ"ל

דבורים בטלים מביאים לידי עון ופשע

שמעתי רמז על פי מה שאמר התנא [I"ל (אבות פ"א מ"ז)] וכל המרבה דברים מביא חטא, וזהו על כל דבר - פשע. ונראה לי סיום הפסוק על שור על חמור, רצה לומר דדוקא בעמי הארצות הדומים לשור וחמור, אבל התלמידי חכמים אפילו שיחתן צריכה למוד.

ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו (כב ל)

מרגניתא דבי רבנן

רבי יוסף אייזק סגל זצ"ל

שמירת הצדיקים מאכילת אסור

[בשם גדול אחד]: על דרך דאיתא בתוספות חלין (ח: ד"ה צדיקים) כמה דקאמר שם בגמרא 'השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תפלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן', וקאמרו שם התוספות דדוקא במידי דאכילה הקב"ה שומר לצדיקים, דגנאי הוא לצדיקים לאכל דבר אסור, אבל בשאר עברות אין הקב"ה שומרם, יעין שם.

וזהו מאמר הכתוב **ואנשי קדש תהיו לי**, כשתהיו אנשי קדש אני אראה שובשר

עקר שמירת השבת בהסחת הדעת ממחשבות חלין

עקר שמירת שבת וענג שבת, אינו תלוי בענג אכילה ושתייה וכסות נקיה לבד, רק שיקדש מחשבתו הטהורה ויפנה מחשבתו מהכלי הזמן המפרשין את האדם מקונו, וכמו שאמרו במכילתא (יתרו מס' דבחדש פ"ז) 'ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך' שיהיה דומה בעיניך כל מלאכתך עשויה כבר ואינך חסר כלום. ואין לך ענג גדול מזה, ובוזה תתקדש מחשבתו ויהיה לו לב טהור.

ובזה פרשו חכמינו ז"ל 'כל המענג את השבת נותנים לו משאלות לבו' (שבת קי"ח:), כלומר שיפנה מחשבתו מהכלי הזמן ויהיה דומה בעיניו שאינו חסר כלום, זה הנקרא ענג שבת, לאיש אשר אלה לו, זה 'נותנים לו משאלות לבו', והוא מדה כנגד מדה, דכמו שהחליט במחשבה שאינו חסר כלום, כמו כן יהיה שלא יחסר לו כלום, כי הנה שָׁכַר אתו ופָּעַלְתוּ לָפָנָיו.

וזהו שרמוז בפסוק **אך אם יום או יומים יעמד**, רצה לומר אם מקיים ענג שבת רק ביום או יומים, שהם שלש סעודות הנקראות 'יום', כי 'אך' הוא לשון מעוט, ואינו מפנה מחשבתו מהכלי הזמן, אין זה נקרא ענג שבת, כי דעתיה אפרוטה שלא יחסר לו פרנסתו, וזהו **לא יקם** כי אין לו שכר גדול על זה, כי כספו הוא כי העקר שיהיה לו פרנסה, דכיון כשיחסר לו סעודה אחת אז יחסר לו מזון שני ימים.

'אך' לשון חסר, כמו שאמרו אכין ורקין מעוטין, אז או יומים יעמד בלא מגן וצנה, והטעם כי כספו הוא לשון בושה.

המבטל סעודה שלישית מאבד שכר שתי הסעודות הראשונות

ובאפן אחר אפשר לומר על פי מה ששמעתי מהרב רבי אברהם פלאג'י (נר"ו) פרוש בכונת מאמר בן סירא 'אם תעזבני יום יומים אעזבך', שהכונה הוא שאם האדם מבטל סעודה שלישית על ידי שאכל בבקר אכילה גסה, בזה הוא מאבד שכר שתי סעודות הראשונות, דנפר מתוך מעשיו שלא עשה אלא למלאת בטנו ולא לשם מצוה, דאם כונתו לשם מצוה היה לו לחסר מעט מאכילתו כדי להשאיר מקום לסעודה שלישית, אלא ודאי אין כונתו לשמים אלא למלאת את הבטן, וזה שאמר 'אם תעזבני יום' דהינו סעודה אחת, ומסתמא היא סעודה שלישית, אז 'יומים אעזבך' הינו שתי סעודות הראשונות אעזבך, שאין לך שכר עליהם, וק"ל.

והשתא אחי שפיר, וזה אמרו **אך אם יום, רצה לומר אם תחסר סעודה אחת** שהיא מכנה בשם 'יום', או 'יומים' הם סעודות הראשונות, **יעמד** שלא יקח שכר עליהם, ונותן טעם כי **כספו הוא**, רצה לומר שיש לו כסופא, שנופר כי אין כונתו לשמים אלא למלאת בטנו.

ישועות יעקב
רבי יעקב אנהורי זצ"ל

וחרות מיצר הרע [המסיתו, מלחטא בעתיד], וחרות משעבוד מלכיות.

ויש לפרש דמשום זה נקרא זמן מנחה בשבת קדש 'רעוא דרעוא', כי לעתיד ביום שכלו שבת יהיה עת רצון גדול, ובכל שבת קדש במנחה יש הארה ואור החזיר מאותו עת רצון, וזה 'רעוא דרעוא', רצון שהוא תולדה מאותו רצון שיהיה לעתיד. (תרפז)

יהודה יעלה

רבי יהודה חיים הכהן זצ"ל

השפעת כל סעודת שבת על שני ימים

אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא (כא כא). אפשר לפרש בהקדים מה שאמרו ז"ל לבאר מאמר בן סירא הנזכר בגמרא וזה לשונו: 'אם תעזבני יום יומים אעזבך', והכונה לפרושו, כי ידוע דכל סעודה אחת משלש סעודות של שבת קדש היא מועילה להגן על שני ימים מהשבוש.

וזה שאמר 'אך אם יום', רצה לומר אם חסר יום אחד, דהינו סעודה הרמוזה בתבת 'יום', וכמו שלמדו בגמרא (שבת קי"ז:) שלש הסעודות של השבת ממה שאמר בקרא (שמות טז כה) תלתא 'היום', ויאמר משה אכלהו היום, כי שבת היום לה, היום לא תמצאנהו בשדה, ולכך אם חסר אחת מהשלש הנזכרות אז יאבד שכר שמנינה לב' מהשבוש, והטעם **אך אם יום**,

מעשי צדיקים

עליו רחמים, לשון חיוב, בודאי שאפשר לדון לכף זכות את המקל לחלל שבת עבורו. רבי שלמה הודה לדבריו, ונתן לו תשואות חן. (דגל מחנה יהודה)

וכי יגח טור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי (כא כה)

ספר רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל על יהודי נכבד ששמש כמנהל ישיבה חשובה, שנהג להתהלך ברשות הרבים כשכובע קש לראשו.

לדעת החזון איש זצ"ל היה זה דבר לא ראוי שאדם הנושא במשרה חשובה ילך בצורה כזו, אך מאחר ולא רצה להוכיחו ישירות על צורת לבושו, החליט

השיב לו הרבי, הלא היא גמרא מפרשת, שמתר לשלח שליח בשבת לחכם לבקש רחמים, משתמה רבי שלמה והודה כי אינו זוכר גמרא מעין זה, הסביר רבי אברהם את דבריו.

בשלחן ערוך מבאר שאם רופא ממחה נותן רפואה לחולה מסכן, מתר לחלל עבודה שבת, ועקר הדבר שיש ביכלת הרופא לרפא לומדים מהכתוב 'ורפא ירפא, ודרשו חז"ל (ברכות ט.) 'מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות'.

הלא דברים קל וחמר, אם לעגן הרופא שנתנה 'רשות' ולא חובה, פסקינו בשלחן ערוך שמתר לחלל שבת, לעגן חכם דאמרנו בגמרא (ברכות לה.) 'מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש

אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקח המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא יט)

יהודי מבראדי שגפל למשכב ומצבו החמיר בעצומה של השבת, שלח שליח מיחד אל הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זיע"א בשבת קדש שייבקש רחמים בעדו, אך כאשר הגיעה השמועה אל רבי שלמה קלוגר זצ"ל, חרה לו על חלול השבת לצורך כך.

אחר מספר שבועות הזדמן הרבי מסטרעטין לשבות בבראדי, וביום השבת הוא הלך לקדושא רבא בבית רב העיר, בתוך הדברים שאלו רבי שלמה קלוגר כיצד החסידים שלו מחללים השבת, כי הוא אינו יודע התר לחלל שבת ולשלח שליח אל מחוץ לתחום עבור בקשת רחמים.

משפטיה הדלת לפני המלך, הוא נכנס בספר פנים יפות ואמר, לפני מספר ימים עלה רעיון בדעתי, מאחר וכפי הנראה אין ביכולתכם לפרע את החוב במצב הנוכחי, לא יעזר לי שאתבשר בבית הדיו אם אין לי מהיכן לשלם.

חשבת בזאת להלוות לו עוד חמשים רבל ותתחיל לסחור בביצים, כי לאחרונה רואים סוחר הביצים הצלחה במשלה ידם, וה' יהיה בעזרו. המלך הלך לו את הסכום, ור' הירשל החל לסחור בביצים עד שבגזרתו יתברר חזר למעמדו הראשון. (נר ישראל)

ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכנו אתו (כב ו)

יהודי מפולין שסבל ממחלה בראה שהלכה והחריפה, עד כדי שהיה דינו בהלכה להיות טרפה, פנה אל צדיקי דורו שיתפללו עליו, ואחר שהגיע אל הרה"ק **החידושי הרי"ם** זיע"א, הוא יעץ לו להרחיק להונגריה אל **רבי שמואל שמעלקא קלין זצ"ל רבה של סעליש**, כי אצלו יוכל למצוא מזון למכאובו.

היהודי מהר להגיע לסעליש, אך כאשר נכנס לרבי שמואל שמעלקא והתחנן לישועה, הוא דחה אותו ואמר שהוא אינו רבי ופועל ישועות, בלית בררה נכנס החולה ללמד בישיבת רבי שמואל שמעלקא, עד שתזדמן שעת הכשר לרפואתו.

במשך כל הדרך שמע החולה שעורים מפי רבי שמואל שמעלקא במסכת חלין שגלמדה אז בישיבה, והוא המשיך ללמד תורה מפיו גם בהגיע הקיץ, אז התחילו פרק 'אלו טרפות'.

כאשר הגיעו ללמד בדברי התוספות (מב: ד"ה ואמר רבי יהודה) את שיטת רבנו תם שאומר שיש הבדל בין בהמה לאדם דאית ליה מזלָא והוא יכול לחיות, הרים הרב קולו ואמר לחולה הנוכח כנגדו, "באמת איני יכול לעזר לך, אבל רבנו תם יכול לעזר ותתרפא בסיעתא דשמיא, אתה יכול כבר לחזר לביתך". וקר הוה.

תדיר נוהג היה רבי שמואל שמעלקא לתן "תוספות" כמתנה לחולה שהזכירו לפניו ואומר, "בזכות תוספות זה תתרפא", כעין מה שכתב **בנעם אלימלך** פרשת כי תצא, שהצדיק בורא עולמות חדשים בכח תורתו הקדושה. (צדוק החיים המבואר)

יום הלך וירד מטה מטה, עד שנעשה בעל חוב גדול מחמת הלוואותיו למען מסחרו.

משהחלו הנושים לדוחקו על פרעון החובות, החליט לנסע להוסיאטין לשחרר פני רבו ולהפקד בדבר ישועה ורחמים, ביני וביני נסתלק רבי מרדכי שרגא פייבוש והותיר אחריו את בנו הרה"ק **רבי ישראל מהוסיאטין** זיע"א, ר' הירשל גמר בדעתו לקבל את מרותו, נסע להוסיאטין להתיצב לפני רבי ישראל, ולספר על צרתו.

כשיעמד לפני הרבי הסביר שעל עצמו אינו דואג כלל, כל דאגתו היא על המעות שהוא חייב לאנשים שהלוו לו, ובפרט מלווה אחד שלוחץ עליו ביותר, והמתין לתשובה ולעצה שיקבל מרבו.

לתדהמתו, השמיע לו הרבי עצה שגוראת בעיניו מפרכת, שילך אל אותו מלווה שלוחץ עליו ויאמר, "חפץ אני לנסות שוב מזלי כדי שאוכל בעזר השי"ת לשלם מה שמגיע לך, על כן הנני מבקש ממך שתלוני עוד חמשים רבל כדי שאוכל לסחור בהן, תתחיל לסחור בביצים, והשי"ת יצליח דרךך".

נסה ר' הירשל להסביר לרבי כי אינו מסגל להעז פניו בפני בעל חובו ולבקש ממנו עוד הלוואה של חמשים רבל, אך הרבי הפטירו פעם נוספת בברכת הצלחה, הוא שב לביתו, וספר לידידיו על הוראת הרבי ועל מבוכתו.

הוא חש כי ככל שאינו יכול להעז בנפשו לעשות ההפך ממאמר רבו, הוא אינו מסגל לקים צויו ולהעז פניו בפני אדם זה, אחד מידידיו אף התרה בו שלא יעשה כזאת כי המלווה הזה גבר אלים ועוד ימסרנו למלכות.

בלית בררה דחה ר' הירשל את הענין מיום ליום, וכך חלפו הימים מבלי לעשות דבר בנדון, יום אחד ראו בני ביתו של ר' הירשל את המלווה מתקרב לעבר הבית ויעצו לו שישתתר באחד מן החדרים, והם יאמרו למלווה שזה עתה יצא מהבית.

כאן החליט ר' הירשל החלטה נחושה באומרו לעצמו, הלוא בעצם יש לי שליחות מהרבי אליו אלא שלא הייתי מסגל ללכת לביתו, עתה שהוא בא אלי, בודאי אמסר לו את הדברים ששמעתי מהרבי, והוא נשאר על עמדו.

להעיר לו ברמיזה ובדרך כבוד ופנה אליו בקושיא.

יש לי שאלה, פתח החזון איש כשהגיע אליו אותו יהודי ושאלו, כידוע נפסקה הלכה ש'שן' בהמה שאכלה ברשות הרבים פטורה מתשלומי נזק, כי דרפה בכך, ואלו 'קרן' שהזיקה ברשות הרבים משלמת חצי נזק, הואיל ומ'שנה' הוא.

יש לחקור מה דין אדם ההולך ברשות הרבים עם כובע קש כמו שלך, ועז תאכל את הכובע, מצד אחד זה 'אורחא', כי דרפה של עז לאכל קש, ומאידך גיסא זה 'משנה', שאדם ילך בכובע קש, האם בעל העז יהיה חייב לשלם חצי נזק. הלה הבין את הרמז, והחליף את מגבעתו. (מעשה איש)

אם נסך תלוו את עמי את העני עמך לא תהיה לו בנשה לא תטימון עליו נשך (כב כד)

ספר הרה"ק **העקבי אבירים מסאדיגורא** זיע"א, אודות יהודי זקן שהתגורר בזקנותו בירושלים עיר הקדש בשם ר' הירשל, אשר בתקופה הראשונה אחר נשואיו זכה להמנות על חבורת ה'יושבים' בהוסיאטין.

כשיעמד לשוב לביתו, נכנס לרבו הרה"ק **רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין** זיע"א לברכת פרידה, ושאל במה ישלח ידו כדי להתפרנס מעתה, אך הרבי הסתפק בברכת הצלחה שה' יהיה בעזרו.

זכה ר' הירשל וברכת הרבי התקיימה במסחרו, הוא התחיל לסחור בתבואה ומסחרו הלך ופרץ עד שנעשה סוחר גדול וראה ברכה מרובה, לפני כל מסחר שהוציא לפעל, רגיל היה לנסע אל רבו כדי לקבל ברכתו, ובשובו לביתו היה מסב לסעודה, ומספר כל מה שראה אצל רבו על כל פרטיו.

באחת הפעמים שעמד לקבל ברכת רבו, אמר לו הרבי, "אל תנהיג מסחרך בהרחבה גדולה כל כך", באחד האמון באמונת צדיקים ובדברות קדשם, הבין מיד פונת רבו שתלקח ממנו פרנסתו המרווחת, ונפלו פניו.

גם כששב לביתו ראו כלם שפניו אינם כתמול שלשום, הוא ספר את דברי הרבי, אך לא הרהר כלל ח"ו רק קבל על עצמו באהבה את דינו של השי"ת, והמשיך לעסק בפרקמטיא, אך מאותו

עזוב תעזוב עמו (כג ה)

בעת שהלך הרב פישל הניג לתמו ברחוב ליד איסטון פארקוויי, הוא ראה את הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זיע"א ההולך מביתו לבית המדרש, ובתוך כך הבחין ביהודי מבוגר הסוחב שתי מזודות כבדות.

משעבר הרבי בסמוך לו, פנה אליו ובקש, "ר' יהודי, אולי הנכם מוכנים לעזר לי לשאת מזודה אחת, המשא כבד עלי מאד", הרבי נטל מידו בשמחה אחת מהמזודות, ושניהם צעדו יחדיו כל אחד מזודתו בידו.

הרב הניג נבהל לראות את הרבי סוחב מזודה כבדה, אך הוא חשש להעיר ליהודי בנוכחות הרבי, הוא התחיל לרקע ברגליו ולעורר קצת רעש כדי שהיהודי יתפף את פניו אליו והוא יוכל להעיר לו, אך הלה לא החזיר את פניו.

בעודם צועדים עם המזודות הכבדות, שמע הרבי את היהודי נאנח בכבדות, התעניין לפשר האנחות, והלה ענה שכתב עליו מאד המשא שהוא סוחב בידיו, ללא אמר ודברים לקח הרבי גם את המזודה השנייה, וכך המשיכו ללכת כאשר שתי המזודות הכבדות בידי הרבי.

רבי פישל שפסע מאחוריהם וראה את הדבר לא יכל להבליג עוד, הוא התקרב אל האיש והחל להשתעל בקול מאחוריו עד שהוא הפנה לעברו את פניו, ואז רמז כי האיש הנושא את מזודותיו אינו אלא הרבי מליובאוויטש.

הישיש נבהל מאד, עצר מלכת כשהוא תופש ראשו בידו, והחל קוצף על עצמו, "מה עשיתי, השתמשתי ברבי מליובאוויטש לסחב את מזודותי, אוי לי ואבוי לנפשי". כראות הרבי שהיהודי עצר מלכת ומשמיע דבורי צער וכאב, שאל מה ארע ומדוע נעצר פתאום מלכת.

היהודי החל לבכות והתנצל כי לא ידע עם מי הוא משתמש לצרכיו הפרטיים, ומי יודע אם יכפרו לו משמים על מעשה זה, אך הרבי הגיב, "ומה עם מצות עזוב תעזוב עמו", הכי מצוה זו נתנה רק לאנשים אחרים ולא לי". (מביץ אהבת ישראל ח"ב)

לא תטה משפט אבינך בריבו (כג ו)

בכל דין תורה שיצא מלפניו נתן רבי חיים ליב מישקובסקי זצ"ל אב"ד סטוויסק

עיניו שיקים פסק דינו, וכמעט מסר נפשו על הדבר, פעם בא לפניו בליעל מפרסם, ותבע את שכנו שהיה אדם ישר לדין תורה, הרב שלח הזמנה לנתבע, ובדין תורה שנעצר לפניו זכה בליעל בדין, אך השכן מאז לקים את פסק הדין.

פקד רבי חיים ליב על אותו בליעל שיתבע את השכן בערפאות בבית משפט הגדול אשר בעיר המחוז לידא, וזמין את הרב לעדות לטובתו, היה זה כשבועים קדם חג השבועות, ואותו אדם ספר לרב כי בערפאות אזהבים לזמן את משפטי היהודים דוקא לשבת או ליום טוב, אך הרב השיב, "אסע גם ליום טוב".

הדיין אכן נקבע ליום חג השבועות, ובערב חג עזב הרב את בני קהלתו ונסע ללידא, להעיד בעת המשפט, בני קהלה תמחו על רבם שכה עוזר לאדם מפרסם ברשעו, אך הוא לא שת לבו.

משהגיע לקהלת לידא לפני התקדש החג, חרדו לקראתו נכבדיה וגביריה ושאלו, "הכי גבור זה הבזוי תבזז כבודכם", אך הוא השיב, "כתוב לא תטה משפט אבינך בריבו", ומפרש הרמב"ם (הל' סנהדרין כ ה) 'אביון במצות', מכרח אני להציל ממונו שלא תהר, וצדיק הוא בריבו". (פני הארי' החי)

מדבר שקר תרחק (כג ז)

מרב הקפדתו על דבורי אמת, מקפיד היה הרה"ק האהבת ישראל מוויז'ניץ זיע"א שלא להשתמש במלה 'באמת', כלומר לעולם לא להגיד דבר בגדר בטוח, רק בלשון נדמה לי.

בעת שנכנס אליו ר' יעקב דוד שו"ב דהוליבוקה הוא הפטיר בתוך שיחתו, "אגיד לרבי את האמת", נחרד הרבי, תקן את אבנטו, ואמר, "יהודי הולך לומר את האמת", וחזר על דבריו פעמים מספר, כשפניו משתנות לגונים שונים.

כאשר בקר באחת הערים, נכנסה לחדרו אשה חשוכת בנים והפצירה שיברכנה להפקד בבנים, והוא ברך אותה, כעבור שנה בקר שנית במקום, והאשה באה להתאונן כי ברכתו לא נתקיימה, אחז הרבי בזקנו הקדוש ואמר בלשון קדשו, "הזקן הזה מעולם לא שקר", בטרם חלפה שנה נפקדה האשה בזרע של קימא.

בעת מלחמת העולם ג'יס בחור ממחוז מרמרוש לצבא, צער בני המשפחה היה גדול כי אביו היה חולה, והוא היה הבכור ודאג לכלכלת המשפחה, יותר גדלה עגמת הנפש, כאשר קבלו ממנו מכתב בו הודיע שעומדים לשלחו למערכות המלחמה.

אך שכלתה הפרוטה מן הכיס, לוותה האשה מעות ונסעה אל הרבי, כשבוע לפני ראש השנה הגיעה בשעות הבקר, וכטרם יצא הרבי לתפלת שחרית נכנסה עם פתקה בה כתבה על מצבם הקודר.

הרבי אחל לה ישועה, אך היא לא הסתפקה באמרה כי בנה הוא הנותן פרנסה למשפחה, הרבי גחף על דבריה באמרו, "הוא נותן פרנסה, השי"ת נותן", וקם מכסאו ברחותו ללכת להתפלל, אך היא נעמדה בפתח, פרשה זרועותיה, והודיעה כי לא תתן לו לצאת עד שיבטיח ישועה לבנה.

הרבי אחל לה בשנית, אך היא לא קבלה את דבריו עד שיבטיח ממש, אחר וכו' שנמשך דקות אחדות הפטיר הרבי, "בגד קבל קעת חפשה, הוא לא יסע לחזית", אך עדיו לא נרגעה האשה והמשיכה להפציר.

לבסוף אמר הרבי, "האמיני לי שאיני שקרן, כשתסעי לביתך אולי תפגשי אותו ברכבת, בכל אפן לראש השנה הוא יהיה בבית", והיא נסעה לביתה.

בערב ראש השנה שב הבחור לביתו לחפשה של מספר שבועות, כאשר פונו את השעות, התברר כי בשעה שהיא הפצירה אצל הרבי, הזמינו את הבן למשרד המחנה והודיעו לו על חפשתו, וכעבר חדשים הסתיימה המלחמה.

כאשר נאבד לרבי בשבת קדש חפץ יקר, העיר, "הפלא ופלא, הרי זקני הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א אמר כי מי שאינו משקר אינו מאבד, ובשבת קדש גם עם הארץ אינו משקר כי אימת שבת עליו" (ירושלמי דמאי ד א).

נעבור ימים מספר כשנמצא החפץ, העירו לו כי הנה מחמת שנוהר לומר אמת נמצאה האבדה, ענה הרבי ברב ענוה, "נכון שאמר זקני הקדוש כי מי שאינו משקר אינו מאבד, אולם אין זה כלל שמי שאינו מאבד, הוא נוהר מלשקר". (קדוש ישראל)

פרשת משפטים

סענדי ואושנה

המגפה הספרדית השתוללה ברחבי אירופה בשנת תר"פ. הייתה זו מחלה קשה ומסוכנת, מעין מחלת הטיפוס, והייתה מדבקת מאוד. משום כך נזהרו אנשים מליצור כל קשר או מגע עם החולים, מחשש שמא יידבקו אף הם במחלה. למותר לספר על צערם וכאבם של החולים האומללים שאיש לא סעד אותם בחוליים ואיש לא בא לעזרתם.

מבין אנשי החסד הבודדים שבמסירות נפש עילאית באו לעזרת החולים היה הרב החסיד רבי משה פוגל, שהתגורר בעיירה 'דיבעווע' שבחבל מרמורש על רכס הרי הקרפטים. רבי משה פוגל היה מחסידי ויז'ניץ המופלגים: אביו החסיד החשוב, רבי יצחק אייזיק פוגל, היה 'בעל תוקע' בבית מדרשו של הרה"ק הצמח צדיק זיע"א, ורבי משה עצמו היה ממקורביו של הסבא קדישא הרה"ק האהבת ישראל זיע"א.

הקשר המיוחד שהיה בין רבי משה פוגל לרבו האהבת ישראל בא לידי ביטוי גם בכך שרבי משה היה בעל האכסניה של רבו בכל עת שהגיע לביקור בעיירה 'דיבעווע'. מפעם לפעם היה האהבת ישראל יוצא למסעות על פני הערים והכפרים במחוז, וביניהם היה פוקד את העיירה 'דיבעווע', ושם היה מתאכסן בביתו של חסידו הנאמן שהיה מסור אליו ולצרכיו בכל לב ונפש.

באותם ימים שבהם האהבת ישראל היה מצוי בביתו של רבי משה, היה רבי משה משיל מעליו את גינוני בעל הבית שנהג בעצמו, והיה מחזיק את עצמו כאורח גרידא, ואף פחות מכך. הבית היה הופך להיות "בית ועד לחכמים" ומוקדש כולו לצורכי הרבי. חסידים ואנשי מעשה היו שוהים יחד עם הרבי בבית ונהנים מזיו אורו ומחכמת תורתו. הרבי היה מקבל קהל בביתו של רבי משה לעצה ולתושייה, מתפלל עם הציבור בהתלהבות, אש, עורך את שולחנותיו הטהורים, וכל חסידי ויז'ניץ צהלו ושמחו כשהצדיק שהה בעירם.

רבי משה פוגל, איש טוב ומיטיב, היה מופלג תמיד במידה טובה זו של 'אהבת ישראל' אותה קיבל מרבו במידה גדושה. בכל עת ובכל זמן היה גומל חסדים טובים לכל דכפין, וכשהגיעה מגפה קשה זו לעירו לא אמר 'שלום עלי נפשי', אלא יצא בכל כוחו ומאודו לעזרת החולים. דאג להם למאכלים מבריאם ולתרופות טובות ועשה

הכול למען שלומם ורווחתם.

מסירותו של רבי משה פוגל לחולי המגפה עלתה לו ולמשפחתו במחיר יקר מאוד: באותה שנה נדבק גם רבי משה במחלה זו והוא נפטר בקיצור ימים ושנים, רחמנא ליצלן, כשהוא מותיר אחריו שישה יתומים. הטרגדיות לא עזבו את בני משפחת פוגל: בחודש כסלו של שנת תרפ"ג נפטר חתנו של רבי משה, כשהוא מותיר אחריו חמישה יתומים. כעבור שלושה חודשים, בחודש אדר של אותה שנה, נפטרה גם בתו של רבי משה, אמם של היתומים שנותרו עתה כ'יתומים עגולים' ללא אב ואם.

אשתו של רבי משה, מרת זעלדא, בת הגאון רבי אברהם צבי ברגמן אב"ד יאסין, חגרה בעוז מתניה ולקחה אל ביתה את נכדיה היתומים וטיפלה בהם באימהיות רבה, יחד עם ששת יתומיה.

לא קלה הייתה משימה זו למרת זעלדא, אלמנתו של רבי משה, שכן מלבד שאיבדה את בעלה שהיה עמוד התווך בניהול הבית, הרי שהיא עצמה הייתה אשה חלשה ושברירית בשל מחלות הלב והכליות שמהן סבלה. עם זאת, האלמנה לא הביטה סביבה וידעה כי כך ראוי לה לעשות. במסירות מיוחדת עמלה האלמנה ודאגה לאחד-עשר היתומים לכל צרכיהם בגשמיות וברוחניות.

ביקשו יתומי משפחות פוגל לשבת בשלווה, קפצה עליהם רוגזה של האם והסבתא המסורה: בסוף חודשי הקיץ של שנת תרפ"ד חלתה בשטף דם במוח וקצרה ידם של הרופאים מלהושיעה. היה זה ביום שלישי בשבת כשמרת זעלדא איבדה את הכרתה, והרופא שהוזעק אל ביתה קבע כי היא גוססת וימיה ספורים.

יומיים לאחר מכן, ביום חמישי של אותו שבוע, הגיע האהבת ישראל מעיירת המרפא 'קרלסבאד' בדרכו לעיירת המרפא 'מאקרא'. היות שלא הייתה תחנת רכבת ב'מאקרא', נהג תמיד האהבת ישראל לרדת בתחנת הרכבת שבעיירה 'טרעסיץ', משם היה נוסע במרכבה דרך היישובים השונים, כמו 'וילחוביץ' ועוד, וביניהם גם העיירה 'דיבעווע', כשאליו מתלווים חסידים רבים.

מקורביו של האהבת ישראל ידעו כי אם אכן יגיע הרבי אל 'דיבעווע', חזקה עליו שיבקש להתאכסן בביתו של רבי משה פוגל, כדרכו שלא לשנות מאכסנייתו

הקבועה. גם אחרי פטירתו של רבי משה פוגל עדיין היה האהבת ישראל מגיע אל ביתו, לשמחת האלמנה והיתומים שהיו נרגשים לראות את הרבי פוקד את מעונם.

ומתוך שידעו המקורבים את מצבה הקשה של מרת זעלדא פוגל ואת האבחנה הקשה והמרה שנתנו לה הרופאים, ביקשו הללו לעשות הכול כדי שהרבי לא יגיע אל ביתה בשעה כזו שביקורים אינם ראויים. משום כך עשו המקורבים של הרבי ככל שאלא ידם לעשות הכול בעצלתיים, כדי שהשעה תהא מאוחרת וכך יוכלו לומר לרבי שכבר אין זמן לעצור ב'דיבעווע'.

תכסיסים שונים ומשונים עשו המקורבים כדי לעכב את הפמליה הנכבדה מלהמשיך בדרכה. תחילה אמרו לרבי שהסוסים רעבים וכי הם זקוקים לזמן רב כדי לאכול. לאחר מכן היו צריכים לשמן את גלגלי המרכבה ולתקן את מושביה. שעות ארוכות היו המקורבים עסוקים בביום עיכובים שונים שצצו בדרכם, עד שרק בשעה מאוחרת מאוד יצאו לדרכם.

בהגיעם אל העיירה 'דיבעווע' נענו המקורבים ואמרו לרבה האהבת ישראל: "רבי, הזמן קצר והמלאכה מרובה! השעה מאוחרת מאוד ובשל כל העיכובים שנזדמנו בדרכנו עד כה, מוטב נעשה אם לא נעצור בעיירה זו ונמשיך מיד אל היעד הבא". אלא שהאהבת ישראל לא הסכים לכך בשום אופן: "מבקש אני לעצור, למרות הכול. וכי ייתכן דבר שכזה שאעבור על יד ביתו של רבי משה פוגל ולא אגמול עמו חסד להיכנס אל ביתו?!"

משראו המקורבים כי כלו כל הקיצין ודעתו של האהבת ישראל נחרצת, הרי שבילית ברירה גילו לרבי את כל האמת: "ידע הרבי כי מצבה של מרת זעלדא, אשת רבי משה, מסוכן מאוד, והרופאים אינם מרשים להפריע למנוחתה ברגעים קריטיים אלו. אין זה הזמן המתאים והראוי לביקורי נימוסין, וטוב יהיה אם לא נעצור אלא נמשיך בדרכנו ל'מאקרא'".

לא הסכים האהבת ישראל לשמוע לעצת שניתנו לו והורה לנסוע מיד אל ביתו של רבי משה פוגל. המרכבה עצרה באחת, והאהבת ישראל ביקש שיראו לו היכן מיטת חולייה של מרת זעלדא. תחילה סירבו הנוכחים במקום להראות לו את החדר, ואף כשמצא את החדר וביקש להיכנס, נעמד אחד הנוכחים ליד הדלת וחסם את הכניסה בתואנה כי החסידים אינם מסכימים לזה.

ולסייע בעבודה קלה לכבוד שבת קודש. לאחר השבת נכנסה מרת זעלדא לחדרו של האהבת ישראל וביקשה להודות לו על הנס הגדול אשר פעל לה בהחזירו את נשמתה שכמעט פרחה ממנה. לרוב התרגשותה נטלה מרת זעלדא את כל תכשיטיה העשויים כסף וזהב ומשובצים באבנים טובות, ואמרה לאהבת ישראל שברצונה לתת לו את כל התכשיטים האלה כאות הכרת הטוב על ישועתה שלא כדרך הטבע.

למרות שהאהבת ישראל סירב לקחת את התכשיטים ממרת זעלדא, החליטה היא כי לא תענוד אותם יותר. ואכן, מרת זעלדא האריכה ימים וחיה עוד כעשר שנים לאחר נס זה, וזכתה לראות את צאצאיה נכנסים לחופה, ועיניה רואות ושמוחות.

בני משפחת פוגל סיפרו כי שנה לאחר מכן הזדמן רופא גדול מהעיר סיגעט בעיירה 'דיבעווע' ואמר: "זכור אני שלפני כשנה הייתי כאן והביאו אותי לטפל באישה אלמנה אחת שכפסעה ביה בינה לבין המוות. מבקש אני לראות את היתומים שהשאירה אחריה..." כמה גדולה הייתה הפתעתו כשסיפרו לו שמרת זעלדא חיה ובראה בזכות כוח הצדיקים ועל ידי המופת הגלוי אשר הראה הרה"ק האהבת ישראל, ובכך התגדל והתקדש שמו יתברך ברבים.

כתב הרה"ק המבשר טוב מביאלא זיע"א (שולחנו של אדם מכפר עמ' דש): רב כוחה של סעודת ידידים, עד כי נחשבת היא לסעודת מצוה לענין אכילת בשר בתשעת הימים, ויש המתירים בה אף שתיית יין בתשעת הימים, כמובא מהרה"ק בעל 'תולדות אדם' עם הרה"ק בעל 'רמתיים צופים', שביקש בעל 'רמתיים צופים' לערוך לכבוד ה'תולדות אדם' סעודה בבשר ויין בתשעת הימים, בעת שפגשו אחר שנים שלא נתראה עמו. ואמנם ה'תולדות אדם' לא הסכים לסעודה עם יין, אך הסכים לסעודה בבשר.

ובהיותה סעודת מצוה ניתן לפעול בכוחה רפואות וישועות, כמובא מהרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א שציוה בעת חוליו לעשות סעודה, והיה מפרש הפסוק (תהלים קיט קיז) 'סעדני ואוושעה', עשו סעודה בשביל שאוושע ממחלתי, כי כל סעודת מצוה בכוחה לפעול ישועות להגן על בני ישראל משונאיהם ולאבד את כל אויביהם והקמים עליהם. ואם לרפואה מהני כוח מיוחד זה של 'סעדני ואוושעה' ודאי וברור כי נצרכים אליו ישראל לעת הזאת, עת עקבתא דמשיחא, אשר נתבאר כי הם המשנים והמחליפים לימות המשיח.

האהבת ישראל כשהם מייללים בבכיות עזות: "רבי, הושיענו נא כי באו מים עד נפש! לפני ארבע שנים לקחו את אבינו, עכשיו רוצים לקחת לנו את אמנו. רבי, הושיענו מצרותינו!" הנוכחים במקום ביקשו להשקטים, אולם האהבת ישראל עיכב בידם ואמר שיניחו להם לבכות. הרבי אף פנה אל הילדים ואמר להם בנחת: "מוזיקאנטען, שפילץ" [=זמרים, נגנו...]. אגב, לימים, כאשר היו ילדים אלו מגיעים אל הרבי, היה מכנה אותם 'הזמרים שלי'...

עוד הילדים בוכים והאהבת ישראל פנה שוב ללכת אל חדרה של החולה מרת זעלדא, כשאותו מלווים החסיד המופלג הגאון מטרנווה והמשמש בקודש רבי משולם. עם היכנסו לחדר פנה האהבת ישראל לרבי משולם, כשפניו משולהבות ומאירות באור יקרות, ואמר לו: "לך ואמור לאישה החולה שתקום עכשיו ממיטת חולייה".

רבי משולם עשה כמצוות הרבי, אך האישה לא הראתה כל סימן חיים. היא נותרה שוכבת על מיטתה בלא לזוז. רבי משולם קרא לה שוב, אך היא לא הגידה אפילו עפעף.

בשלב זה פתח האהבת ישראל ואמר לאישה החולה בעצמו: "הרי אומרים לך לקום! מדוע אינך קמה כפי שמורים אותך לעשות? עלייך לקום תכף ומיד, שהרי יש לך עוד ילדים להכניסם לחופה". וכשעדיין לא ראו עליה כל שינוי, המשיך האהבת ישראל ואמר: "קומי מהר, הרי היום יום שישי, ערב שבת קודש, וכי אינך רואה אילו אורחים הגיעו אלייך לכבוד שבת? קומי מהר והכניני תבשילים, בשר ודגים וכל מטעמים, לכבוד שבת".

האהבת ישראל לא התעכב עוד בחדרה של החולה. הוא חזר לחדרו והורה להגיש בפני כל הנוכחים סעודה קטנה. מיד הלכו המקורבים והביאו כמה כיכרות לחם וקדרת מרק, והציבור כולו התיישב להשיב את לבו. נענה הרבי ואמר להם: "לא בכדי הוריתי להגיש סעודה, אלא משום שיש בכך סגולה בדוקה ומנוסה, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (שמות כד, יא): 'וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ', וקבלה היא בידינו מצדיקי קמאי, שכאן בא הכתוב להודיענו כדת מה לעשות בשעה של 'ויחזו את האלוקים' שהיא מידת הדין - 'ויאכלו וישתו' - שעל ידי אכילה ושתייה אפשר להמתיק את מידת הדין ולהפכה למידת הרחמים".

באותה שעה שהיו החסידים סועדים את לבם במאכלים שהוגשו לפניהם, החל להתרחש שינוי מפתיע במצבה של החולה. אט-אט נראו שינויים לטובה במראה פניה, ומרגע לרגע מצבה הוטב יותר ויותר, עד שבשעה סמוכה לשבת יכלה החולה לעמוד על רגליה

דבר לא הועיל לכל אלו שביקשו להניא את האהבת ישראל, והרבי הגיע לחדרה של החולה ונעמד בפתח, ידו הימנית על המזוזה והוא עצמו שקוע בהרהורים עמוקים. כך עמד הרבי זמן רב, כשכולם עומדים סביב ושותקים ביראת הרוממות. חלפה שעה ארוכה ואל החדר הגיע הרופא שהוזעק על ידי יתומי משפחת פוגל. האהבת ישראל פנה לרופא ושאל אותו על מצב האשה החולה, והרופא ענה: "השם יתברך יכול לעזור לה, אולם אנחנו הרופאים כבר איננו יכולים לעזור לה. לדעתי, וזו דעת גם שאר הרופאים, אין כל סיכוי שהחולה תישאר בחיים".

האהבת ישראל נופף בידיו לאות ביטול ופנה ללכת אל החדר הקבוע שבו היה מתאכסן בביקוריו בבית משפחת פוגל. עם כניסתו לחדר, ניגש אליו בנו הרה"ק האמרי חיים זיע"א וביקש: "שמא נעזוב את המקום וניסע כעת למאקרא", אך האהבת ישראל סירב לך ואמר כי הוא מבקש להישאר בבית משפחת פוגל עד שהוא יורה להמשיך ולנסוע.

השמועה על ביקורו של האהבת ישראל ב'דיבעווע', בבית משפחת פוגל, עשתה לה כנפיים בעיירה, וההתרגשות הייתה עצומה. תושבי העיירה ידעו היטב על מצבה הקשה של האלמנה לבית פוגל, וכולם תהו מה יעשה הרבי בעניין. 'נשמות טובות' שלא נמנו עם אוהדי בית ויז'ניץ החלו לשאול שאלות קנטרניות ולומר: "הנה עתה נראה כולנו אם יש בכוחו של הרבי מוויז'ניץ 'להראות' מופת ולהחזיר את האלמנה לחיים".

בנו הצעיר של האהבת ישראל, רבי שמואל אבא, לא נתן מנוחה לעיניו במשך כל אותן שעות. הוא התהלך שוב ושוב כשכולו נרגש ומתוח ושאל את מקורבי הרבי: "מדוע לא עשינו יותר כדי לא להביא את הרבי למצב כזה?!"

בשלב כלשהו הציעו לאהבת ישראל ללכת לבית אחר, אך הרבי סירב לשמוע על כך ואמר כי אינו רוצה לשנות מאכסנייתו. וכששאל האהבת ישראל את בנו האמרי חיים היכן הוא מתעתד לישון הלילה, והאמרי חיים הצביע על המיטה שבחדר, לפי שאכן רגיל היה לישון על מיטה מסוימת זו בכל פעם שהיה מתארח בבית משפחת פוגל, נענה לו האהבת ישראל ואמר: "לא ולא, על מיטה זו אני הוא זה שאישן, כיוון שאין בדעתי לעזוב את הבית".

ביום שישי בבוקר, לאחר שהרבי ומלווייו סיימו תפילת שחרית, הוחמר מאוד מצבה של החולה ודומה היה כי הנה היא עומדת להחזיר את נשמתה ליוצרה. באותם רגעים התפרצו היתומים, בניה ונכדיה של החולה, לחדרו של

מוליך יקירן וחידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מִי־הָרָא חֲזָרָה

חֲזָרָה דְאִירִיתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

בכח עסק התורה יכול האדם לזכות לנשמה גבוהה וקדושה

נשמתם על נפשם והגביהו למדרגות עליונות, וכמו שאמר הבעל שם טוב הקדוש על הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש ע"ה [אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה], שמן השמים נתנו לו בשעת לידתו נשמה שפלה שכמעט ואין בכל הדור נמוכה ממנה, והוא ברוב עבודת הקודש שלו הגביה עצמו למעלת הרשב"י זיע"א.

עוד לקדש עצמו נותנים לו נשמה מצד עולם הכסא [-הבריא], ואם קידש עצמו עוד יותר נותנים לו לפי מדרגתו נפש רוח ונשמה מעולם האצילות, עד שיזכה למדרגת אדם השלם שממשלתו בתחתונים ובעליונים ובצבא השמים. וידוע על כמה צדיקי עליון שנולדו עם נשמות נמוכות, וזכו במעשיהם הקדושים והגבירו את

ואֱלֹהֵי הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לְפָנֶיהֶם (כא, א). עיקר ההתעלות מדרגה לדרגה בקנין נשמה גבוהה וקדושה, היא בכח עסק התורה, ועל דרך דאיתא בזוהר (משפטים צד:) שהאדם בעת לידתו מקבל נפש טהורה [ששורשה מעולם העשיה], ואם זכה במעשיו נותנים לו רוח ממדרגת חיות הקודש [ששורשה מעולם היצירה], ואם הוסיף

מִלְתָּא דְפִלְיָא

סימן מן השמים לדעת אם פעל נחת רוח לפניו

לומר 'והיה שם' כוונתו שיהיה שם במחשבה גם כן, שיתרכז במטרתו ולא יהיה לו שום מחשבה אחרת זולת קבלת התורה הקדושה והורדתה לעם ישראל.

וכך אמר דוד המלך ע"ה (תהלים כד ג) 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו', שהרבה אנשים עולים במדרגות הסולם להר ה' ומתעוררים לעבדו כרצונו יתברך, אך עיקר שאלתו מי יזכה לקום במקומו, להישאר ולהחזיק מעמד בקדושה תמידית ולא ליפול ממדרגתו הגבוהה. ועל זה נאמרה תשובתו בצידו 'נקי כפים ובר לבב', רק כשהעליה הינה לשמה מבלי שום כוונה זולת שיהא נחת רוח להבורא ברוך הוא, 'ובר לבב' שאיחד את שתי הלבבות כאחד לעבוד עבודתו השלימה ואז מלאך רע יענה אמן בעל כרחו, והוא יקום במקום קדשו.

בעת עבודת ה' יחשוב שיושב לבדו ואין איש עמו

וזה גם כוונת הציווי למשה רבינו ע"ה קודם מתן תורה 'ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר' (שם לד ג), רמז לכל איש ישראל שיפשוט מעצמו כל הלבוש הגשמי של התפארות והראות מעשיו לבני אדם ויכוון רק לקיים ציווי הבורא יתברך שמו, וכענין שכתוב אצל יוסף הצדיק (בראשית מה א) 'ויאמר הוציאו כל איש מעלי וגו' ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כלומר הוציא כל האנושיות מעליו והיה לו התפשטות הגשמיות וכך לא נזכר בכל מה שעשו לו אחיו. וזאת מוטל על כל איש ישראל לזכור בעבודתו התמידית בין בתורה ובתפילה, בין בשאר מצוות ומעשים טובים, שיחשוב כאילו הוא יושב לבדו ואין איש סביבו, או אז יהיה כוונתו רק לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו ולא בשביל שיכבדוהו בני אדם וכדומה, וכך יוכל להחזיק מעמד ולעבוד את ה' יתברך בהתחדשות תמידית בכל עת.

ומִרְאָה כְבוֹד ה' פֶּאֶשׁ אֶכְלֵת בְּרָאשׁ הָהָר לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל (כד יז). הנה כל איש ישראל בעבודתו לה' יתברך בתורה ובתפילה ושאר מצוות הרי הוא מביא תענוג ונחת רוח גדול למעלה בשמים, ומפסוק זה לימד הקדושת לוי (ד"ה ומראה) סימן לאדם הרוצה לדעת האם יש לה' יתברך תענוג מעבודתו, יסתכל אם נתעורר תמיד בליבו התלהבות אש קודש רשפי אש שלהבת יה בעבודת ה' ובתפילה ובלימוד תורתו הקדושה, אזי בודאי מוכח שיש לה' יתברך נחת רוח מעבודתו, ולכך מסייעים לו מן השמים ומכניסים מחשבות קדושות לתוך לבו, ולזה אמר הפסוק ומראה כבוד ה', כלומר, הסימן שכירצה האדם לדעת אם רואה כבוד ה' והקדוש ברוך הוא נהנה ממנו, כאש אוכלת, אם לבו בוער כרשפי אש.

המתפלל בהתלהבות גם ביחידות סימן מובהק שהוא גורם נחת רוח בשמים

והוסיף הרה"ק בעל מעגלי צדק מדעש ע"ה (ד"ה ומראה) נופך מדיליה, שאם מתפלל בהתלהבות ברבים ובציבור אין כל כך ראייה שכן אולי יש בו פניות בשביל התפארות בני אדם, אבל אם כשמתפלל ביחידות בינו לבין קונו אז גם כן בוער כאש ובקרבו ישים אור בו, אז סימן מובהק ומופת חותך שלבו לשמים, וזה נרמז בהמשך הפסוק הנ"ל, ומראה כבוד ה' כאש אוכלת כפירוש הקדושת לוי שאם הוא כאש אוכלת אז הוא מראה כבוד ה' שכוונתו לשמים ומביא נחת רוח למעלה, אולם תנאי בדבר, שהוא מתלהב בין כשהוא בראש ההר - ביחידות, בין אם הוא לעיני בני ישראל - בציבור, שהכל שוה אצלו.

רק המכוון לשם שמים בלבד נשאר בהתחדשותו בעבודת ה' כענין זה אפשר להבין שלאחר כל ההכנות המרובות והמעמד הנשגב והמרומם של מתן תורתנו הקדושה ציוה ה' יתברך למשה רבינו ע"ה 'עלה אלי ההרה והיה שם' (לעיל פסוק יב), וכפל לשונו

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בית המקדש של מעלה כנגד של מטה או של מטה כנגד של מעלה

ומעלתו של בצלאל שידע לצרף האותיות שנבראו בהן שמים וארץ כדאיתא בגמרא (ברכות נה.), ואף משה רבינו ע"ה אמר עליו 'בצל אל היית', כשגילה בצלאל את סדר עשיית הכלים של המשכן על פי הסדר שנאמר מפי הקב"ה על אף שמשה רבינו אמר לו בסדר הפוך, כי הואיל שנצטווה בעשיית המשכן והיה צריך לכוון את המשכן של מטה כנגד בית המקדש של מעלה, מן השמים אכן זיכוהו בידיעת כוונת הכלים בכדי לכוונם כנגד הכלים של מעלה.

גם בגלות המרה צריך לזכור שבחסדי ה' ניתן לנו אפשרות לעורר הקדושה של מעלה

אמנם מוטל על כל איש ישראל לדעת שאינו דבר שהיה ואינו, אלא גם בדורנו כשלאבוננו אין בית המקדש על מכוננו, עדיין צריכים להמשיך בעבודה זו, ולזכור שבזמנים אלו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מכוון את בית המקדש של מעלה כנגד בתי המקדש של מטה, ויש אפשרות לכל יחיד מישראל לכוון את בית מקדשו הפרטי אם בלימוד התורה ואם בקיום המצוות בקדושה וטהרה, ובכך לעורר על ידם הקדושה מלמעלה כמאמר הרה"ק רבי דוב בער ע"ה המגיד ממעזריטש (מגיד דבריו ליעקב אות רח) על המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה ממך', שכל מה שיש למעלה, הינו 'ממך' שהכל תלוי במעשי התחתונים.

הפחד והשמחה בידיעה שכל העולמות תלויים במעשיו וביחוד במעשיו בבתי מדרשות

ומה מאד יחרד לב איש ישראל, חיל ורעדה יאחזוהו, ומאידך שמחה וצהלה על פניו, בידעו ובזוכרו איך שכל העולמות העליונים תלויים במעשיו הטובים ולהיפך ח"ו במעשיו הרעים, וביחוד צריך לזכור ענין זה כשעוסקים בתורה ובתפילה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שבהם גלתה השכינה, שביחוד מכוון הקב"ה את בית המקדש של מעלה כנגדם כמו שהבאנו לעיל, ועל ידי ההתעוררות בהם הרי הוא מביא שלימות לו ולכל העולם כולו התלוי ומקבל חיותו מבית המקדש.

לחטוא ושכינה אומרת להם 'כי לא אעלה בקרבך' (להלן לג ג). ולכן יפה דקדק רש"י בלשונו הקדוש לומר 'בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה', שהודיע להם ה' יתברך שאף אם יחטאו ויגלו מארץ ישראל, אף על פי כן יעתיק בית המקדש של מעלה שיהיה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, דהיינו בכל מקום שיתפללו ויעסקו בתורה הקדושה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

הוסיף בנו הרה"ק רבי יששכר דוב זלה"ה מבעלזא נופך מדיליה, כשעל פי דבריו יישב גם לשון רש"י בפרשת ויצא בפסוק (בראשית כח יז) 'וזה שער השמים', שפירש שם שהבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה עכ"ל, כי אצל יעקב אבינו ע"ה עדיין לא היה בית המקדש בנוי, ובזמן שאין הבית מקדש קיים משרה הקב"ה את שכינתו במקום שהצדיקים לומדים ומתפללים, כמו שפירשו בספרים הפסוק בתהלים (עח ט) 'ויטוש משכן שלו' אזי 'אהל שיכן באדם', ולכן הוצרך להעתיק את הבית מקדש של מעלה כנגד הבית המקדש של מטה דהיינו מקום ששכב יעקב אבינו ע"ה.

משה ואהרן ע"ה ידעו לכוון עשיית הכלים במשכן שיהיו כנגד כלים של מעלה

על פי דבריו ניתן להבין מה שגילו לנו חז"ל שהראה הקב"ה למשה רבינו ע"ה מנורה של אש ומטבע של אש וכל תבנית המשכן ובית המקדש, כי למעלה בשמים כולם מוכנים במקומם, ומשה רבינו הוצרך לכוון את כל הכלים כנגד הכלים של מעלה. ובזה גם יבואר מה שנשתבח אהרן הכהן ע"ה שלא שינה בהדלקת המנורה, וקושיית המפרשים מפורסמת מה החידוש שלא שינה, וכי זהו שבחו של אהרן, הכהן הגדול מאחיו, שלא שינה מצוייו מפורש של הקב"ה. אך על פי דברינו יבואר היטב, שהתורה הקדושה מעידה שזכה אהרן הכהן ע"ה לכוון בהטיבו ובהדלקתו את המנורה שתהיה כנגד המנורה של מעלה, וזהו שבחו שלא שינה.

מעלתו של בצלאל שידע לכוון את כל הכלים כנגד הכלים של מעלה

על דרך זה ניתן גם לבאר גדולתו

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרה בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי (כג כ). פירש רש"י: בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה. דקדק הרה"ק ר' יהושע מבעלזא ע"ה שבפסוק לעיל (שם טו יז) בשירת הים 'תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך', שינה רש"י בלשונו וכתב לפרש שהמקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה, וצריך ביאור האם בית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, או ההיפך, שבית המקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

בזמן שישראל על אדמתם בית המקדש של מטה נבנה מול בית המקדש של מעלה

וביאר בדברי קדשו ביאור נפלא, שבאמת בית המקדש של מעלה נבנה למעלה בשמים במקומו הקבוע עוד לפני שנבנה בית המקדש של מטה, וכאשר בנו בני ישראל את בית המקדש של מטה בהר המוריה זכו לכוונו ממש כנגד בית המקדש של מעלה. וכענין זה מייירי רש"י בפרשת בשלח, שביאם הקב"ה אל הר נחלתו ויהיו ישראל שרויין על אדמתן, ואז יבנו בית המקדש למטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

בזמן הגלות מכוון בית המקדש של מעלה כנגד בתי כנסיות ומדרשות שבעולם הזה

אולם כאשר חטאו ישראל ויצאו לגלות, והם גולים ממקום למקום וממדינה למדינה, אשר אז אין להם קדושת בית המקדש במקומה הקבוע בהר המוריה, ונשאר רק מעין קדושת בית המקדש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וכמו שדרשו בגמרא (מגילה כט.) על הפסוק ('יחזקאל יא טז) 'ואהי להם למקדש מעט', אזי ברוב רחמיו וחסדיו של הקב"ה הוא מטלטל את בית המקדש של מעלה ממקומו בכדי שיהיה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, דהיינו בתי הכנסיות ובתי המדרשות שעם ישראל עוסקים בהם בתורה ובתפילה.

והנה בפרשת משפטים מדובר בזמן שיגלו ממקומם, כמו שפירש רש"י: הנה אנכי שולח מלאך, כאן נתבשרו שעתידין

בקשת הקב"ה מהאדם - שמירת האיברים בטהרה

בטהרה ולא יפגמנה חלילה בראיית העין או שאר תאוות הרמוזות בשן. וכמו שמעכבת גאולת נפשו של כל יחיד בפרטות נשמתו, כן גם בכלל ישראל, שע"י הפגם בעינים ובפה וכן בשאר איברים, מתעכבת גאולת השכינה.

וכך עורר בקדשו מרן הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה (נועם אלימלך משפטים ד"ה וכי ימכור): **וכי ימכור איש את בתו לאמה** וכו'. על דרך הרמז יש לפרש, דהשכינה נקראת בת כידוע (זוהר יתרו פה:), ואמר הכתוב **כי ימכור איש**, זה הקדוש ברוך הוא שנקרא ה' איש מלחמה, **לאמה**, חלילה 'שפחה כי תירש גבירתה' (משלי ל כג). **לא תצא כצאת העבדים** בראשי אברים, פירוש, אם חס וחלילה תקלקל את האברים, שן באכילה, עיניים בראיה ושאר אברים, וגיד האמה בכלל צריך שימור גדול שלא ליתן מקום לאחוז כוחות הטומאה חלילה, ואם חס וחלילה תקלקל ותשחית האברים, אוי איך גרמת גלות השכינה שלא תצא מן הגלות המר.

ישראל, אנא שמרו על הנשמה הקדושה והטהורה שבתוככם, שלא תצא חלילה בשן ועין, שחלילה לא תצא מן העולם לחזור למקומה ממנו חוצבה כשפגומים השן והעין שלה. הלא ידוע כי איברי הגוף הינם כנגד איברי הנשמה המתלבשת בהם, וכשאינו שומר עיניו או שאינו שומר פיו מלכת אחר תאוותיו, הרי שפוגם באיברי הנשמה, וחלילה וחס מגיעה לפני כסא הכבוד באיברים פגומים.

ועל זה אמרה תורה **לא תצא כצאת העבדים**, היזהרו שלא תצא כעבד בשן ועין, דהיינו עיניים פגומות או שיניים פגומות בתאוות האכילה הרמוזות בשן, שהם גורמים פגם לכל הנשמה, כי הם שורש החטאים ומהם נמשכת הטומאה לכל איברי נשמתו.

ראשי איברים פגומים מעכבים גאולת השכינה

כך הוא בפרט אצל כל איש מישראל, שהקב"ה מבקש ממנו שישמור על נשמתו

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא ז). בזוהר הקדוש (משפטים צו:) דרשו: **וכי ימכור איש** זה הקב"ה. **את בתו** זו הנשמה הקדושה. **לאמה** להיות משועבדת תחת הגוף בעולם הזה. **אומר הקב"ה בבקשה מכם לא תצא כצאת העבדים** - שכאשר מגיע זמנה לצאת מהעולם ולחזור למקום ממנו חוצבה, שלא תצא מטונפת בעוונות, אלא שתצא לחופשי תהיה נקיה וברורה כדי שישמח בה בוראה וישתבח בה, ויתן לה שכר טוב בעידוני גן עדן, שעינוגים עילאיים כגון אלו לא ניתן להשיג כי אם בנשמה צחה ונקיה.

הזהרו על נשמתכם שלא יפגמו ראשי איברים שלה

מוסיף הרה"ק רבי נתן אדלר ע"ה רבו של מרן החתם סופר ע"ה, כי בדרך זו נפרש גם את דרשת חז"ל (קידושין טז.) **לא תצא כצאת העבדים** בשן ועין וראשי איברים שבהם יוצא עבד כנעני, אבל אמה העבירה לא תצא בהם. וזאת מלמדת התורה לעם

עבודת האכילה בקדושה

בכל עת לה' מחליפים דרכם מדרך פשוטי העם, ובעוסקם בגשמיות הם מתקדשים יותר מקדושתם בעבודת ה'.

מעלת קידוש הגשמיות יותר מעסק התורה והתפילה

יסוד הדבר כי בשעה שאדם עוסק בעבודת ה' בתורה ובתפילה אינו צריך להיזהר כל כך מן היצר, כי 'שומר מצוה לא ידע דבר רע' (קהלת ח ה), ואין כח היצר גדול כל כך לפתות אותו ולהסירו מדרך טובה לדרך רעה, אבל כשהאדם יורד ממדרגתו ותאב לאכול אזי עלול היצר להכשילו, ולכן אם הוא מתגבר לשבר תאוותיו שלא לאכול ולשתות כבהמה, כי אם לשובע נפשו כדי שיוכל לעבוד ה' יתברך ולהיטיב ליבו בעסק התורה, אזי תגדל מעלת עבודתו ופועל נחת רוח לה' יתברך הרבה יותר מבעסק התורה והתפילה.

מורא רבו מסייע לקדושת האכילה

ומכל מקום גם מי שאינו בדרגת הצדיקים יכול לקדש עצמו באכילתו על ידי התקשרותו לצדיקים, וזה ענין האכילה במחיצת הצדיקים להשפיע קדושה ויראה למסובים על שולחנם, כי כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה.

והיא בבחינת אורח ושביל ליחידי סגולה שבדור, ואמר הרה"ק מרוזין ע"ה שתחילת עבודת האדם היא לעולם בעסק התורה והמצוות, בבחינת 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ו), בדרך הכבושה לרבים, ואם יתאמץ לעבוד את ה' בכל דרכיו אז יזכה לסיוע מהשמים לעובדו גם בהגבהת הגשמיות, כמו שמסיים הכתוב 'והוא יישר אורחותיך', לעבוד את ה' גם באורחות הצדיקים המקדשים את כל מעשיהם הגשמיים.

הצדיקים מתקדשים באכילתם יותר מבשעת התפילה

עוד זאת יפה כוח הצדיקים, כי בעוד פשוטי העם יפה כוחם בעבודת התפילה יותר מעסקם בצרכים גשמיים, הרי הצדיקים מקדשים עצמם בשעת האכילה יותר מבשעת התורה והתפילה, כדי שלא תסיח הגשמיות את דעתם מדביקות הבורא, ובזה פירש בנועם אלימלך (קרח ד"ה ואמרת) את הפסוק (ישעיה מ לא) 'וקווי ה' יחליפו כוח', שהצדיקים המקוים

אכילה בקדושה היא מדרגת הצדיקים

ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך וגו' (כג כה). ניתנה ליבנו להבינה מהו שפתח בלשון רבים - 'ועבדתם', וסיים בלשון יחיד - 'את לחמך ואת מימך'. ביאר הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה שבתחילה אמר 'ועבדתם את ה'' שעבודה זו היא התפילה שהיא עבודה שבלב והיא נחלת הכלל, כי אין לך אדם שאין לו את הזכות להתפלל לה', אבל המשך הפסוק מדבר בעבודת האכילה בקדושה, 'וברך לחמך ומימך' שתהיה האכילה והשתיה כראוי, ובזה הזכיר לשון יחיד, כי לא הכל זוכים למדרגת אכילה בקדושה, אלא רק צדיקים קדושים הם הזוכים שתהיה אכילתם רצויה לפני ה', כמו שכתוב (משלי יג כה) 'צדיק אוכל לשובע נפשו', שכל אכילתו להשביע נפשו בלי הנאת הגוף, רק אכילה בקדושה רוחנית להשביע הנפש.

על ידי עסק התורה זוכים לקידוש הגשמיות

והנה עבודת ה' בתורה ובתפילה היא נחלת כל אדם, בבחינת דרך הכבושה לרבים, אבל עבודת הגבהת המעשים הגשמיים בקדושה אינה שווה לכל נפש,

יצא לאור ע"י מכון אור לישורים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפד"ש בכתב ממכון אור לישורים

בני יששכר
שארית ישראל
תפארת שלמה
יסוד העבודה
מגן אברהם
דברי יחזקאל
פרי צדיק
צדקת הצדיק
חסד לאברהם

באר מים חיים
יושר דברי אמת
מנחם ציון
אוהב ישראל
מאור ושמש
זרע קודש
בת עין
אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
מנורת זהב החדש
מאור עינים
אור המאיר
עבודת ישראל
קדושת לוי
חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
· לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com